

Poučavanje glazbeno-izvođačkih vještina studenata učiteljskih studija

Šutalo, Magdalena

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:310018>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

Magdalena Šutalo

**POUČAVANJE GLAZBENO-IZVOĐAČKIH VJEŠTINA
STUDENATA UČITELJSKIH STUDIJA**

Diplomski rad

Zagreb, rujan 2021.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

Magdalena Šutalo

**POUČAVANJE GLAZBENO-IZVOĐAČKIH VJEŠTINA
STUDENATA UČITELJSKIH STUDIJA**

Diplomski rad

Mentor rada:

doc.dr.sc., mr.art. Tamara Jurkić Sviben

Zagreb, rujan 2021.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Poučavanje glazbe u glazbenoj i osnovnoj školi	2
2.1. Nastava glazbe u glazbenim školama	2
2.2. Opis nastavnog predmeta Glazbena kultura	3
2.3. Odgojno-obrazovni ciljevi nastavnoga predmeta Glazbena kultura	4
2.4. Rad s glazbeno darovitim učenicima u osnovnoj školi	6
3. Obrazovanje učitelja u području glazbeno-izvođačkih vještina	7
3.1. Vještina sviranja i glazbena pismenost	7
3.2. Glazbena nastava glazbeno-izvođačkih vještina u programima učiteljskih studija	10
3.2.1. Glazbeni praktikum	12
3.2.2. Sviranje	18
3.2.3. Instrumentalni i Vokalno-instrumentalni praktikum.....	20
4. Razvoj kompetencija u glazbenom obrazovanju budućih učitelja	22
5. Dosadašnja istraživanja o glazbenim kompetencijama učitelja i studenata primarnog obrazovanja	23
6. Metodologija istraživanja	25
6.1. Cilj i istraživačka pitanja	25
6.2. Uzorak istraživanja.....	25
6.3. Metoda prikupljanja podataka	27
6.4. Metoda obrade podataka	29
6.5. Rezultati istraživanja i rasprava	29
7. Zaključak	41

Mojim roditeljima, za svu ljubav i podršku

Sažetak

Ovaj diplomski rad primarno se bavi načinima poučavanja glazbeno-izvođačkih vještina studenata učiteljskih studija u Republici Hrvatskoj. Nadalje, o poučavanju glazbe u osnovnim školama te razvoju kompetencija u glazbenom obrazovanju budućih učitelja. Sam rad podijeljen je u dva dijela, a to su teorijski i empirijski dio. U teorijskom dijelu rada donose se osnovni pojmovi značajni za razumijevanje i organizaciju nastave glazbe u glazbenim i osnovnim školama, zatim je prikazan nastavni predmet Glazbena kultura te njegovi odgojno-obrazovni ciljevi. Posebna pozornost usmjerena je na obrazovanje učitelja u području glazbeno-izvođačkih vještina, a tu pripadaju vještina sviranja i glazbena pismenost. Za potrebe razumijevanja načina poučavanja glazbeno-izvođačkih vještina studenata učiteljskih studija u Republici Hrvatskoj, napravljena je usporedba studijskih opisa predmeta za kolegije Glazbeni praktikum/Sviranje/Instrumentalni i Vokalno-instrumentalni praktikum. Poblize je objašnjen razvoj kompetencija u glazbenom obrazovanju budućih učitelja uz prikaz dosadašnjih istraživanja nastave glazbe u osnovnoj školi.

Drugi dio rada prikazuje rezultate istraživanja koje je provedeno u *online* formatu na uzorku (N=109) studenata 4. i 5. godine učiteljskih studija u Republici Hrvatskoj. Cilj istraživanja bio je ispitati mišljenje studenata 4. i 5. godine učiteljskih studija u Republici Hrvatskoj te njihovo zadovoljstvo načinom poučavanja glazbenog instrumenta tijekom studija. Nadalje se ispitivala opravdanost ECTS bodovnog opterećenja kolegija Glazbeni praktikum, dok je treće pitanje ispitivalo stavove i iskustva studenata vezane uz vještine sviranja i pjevanja. Na temelju dobivenih rezultata istraživanja moguće je zaključiti da su studenti većinom zadovoljni načinom poučavanja glazbenog instrumenta tijekom studija te da se osjećaju kompetentno kada na satu Glazbene kulture sviraju glazbeni instrument. Međutim, većina ispitanika smatra da broj ECTS bodovnog opterećenja Glazbenog praktikuma/Sviranja/Instrumentalnog i Vokalno-instrumentalnog praktikuma ne opravdava njegovu zahtjevnost. Utvrđeno je da bi se studenti osjećali još sigurnije i kompetentnije za sviranje glazbenog instrumenta u nastavi kada bi se satnica Glazbenog praktikuma povećala ili kada bi se vokalno-instrumentalna nastava provodila kroz dulje vremensko razdoblje tijekom cijelog studiranja.

Ključne riječi: glazbeno-izvođačke vještine, glazbene kompetencije, studenti primarnog obrazovanja

Summary

This thesis deals with the ways of teaching music performance skills on the faculties of Teacher education in the Republic of Croatia. Furthermore, it deals with the teaching of Music in primary schools and the development of competencies in music education of future teachers. The thesis itself is divided into two parts, the theoretical and the empirical part. The theoretical part of the thesis brings the basic concepts important for the understanding and organization of Music teaching in music and primary schools. Moreover, the description of the subject Music is given which is followed by the educational goals of the subject Music. At last, it explains what teacher education is like in the field of music-performing skills and that includes playing skills and musical literacy. For the purposes of understanding the way of teaching music-performing skills to students of teacher education in the Republic of Croatia, a comparison of study descriptions of subjects for the courses Music Practicum / Playing / Instrumental and Vocal-Instrumental practicum was made. The development of competencies in music education of future teachers is explained in more detail, with a review of previous research on music teaching in primary school.

The second part of the thesis presents the results of research in an online format on a sample (N = 109) of students in the 4th and 5th year of Teacher education in the Republic of Croatia. The aim of the research was to examine the opinion of students in the 4th and 5th year students of faculties of Teacher education in the Republic of Croatia and their satisfaction with the way of teaching a musical instrument during their studies. Furthermore, the justification of the ECTS credits concerning the course Music Practicum was examined alongside the attitudes and experiences of students related to the skills of playing and singing. Based on the obtained research results, it can be concluded that the students are mostly satisfied with the way of teaching a musical instrument during their studies and that they feel competent when they play a musical instrument in the Music class. However, most respondents believe that the number of ECTS credit of the Music Practicum / Playing / Instrumental and Vocal-Instrumental practicum do not justify its difficulty. It was found that students would feel even safer and more competent to play a musical instrument in class if the hourly rate of the Music Practicum was increased or when vocal-instrumental classes would be conducted throughout their studies.

Key words: music-performing skills, musical competencies, primary education students

1. Uvod

Početak 21. stoljeća organizacija i programi učiteljskih studija u Republici Hrvatskoj dosegli su značajne promjene. Primijenjen je Bolonjski proces, studiji su postali sveučilišni te su podijeljeni na module i pojačane predmete koji su 2006. godine formirani u smjerove (<https://www.ufzg.unizg.hr/katedre/katedra-njem/>). Način poučavanja glazbenih vještina te cjelokupna kvaliteta glazbenog obrazovanja učitelja bila je također podložna tim promjenama. Kritičko promišljanje o načinu provedbe glazbenog obrazovanja na učiteljskim fakultetima nešto je što je i dalje prisutno konstatiraju Nikolić i Ercegovac-Jagnjić (2010), a traje i danas. Stoga je u prvom dijelu ovoga rada, naglasak na obrazovanju učitelja u okvirima glazbeno-izvođačkih vještina, te su opisani načini rada i poučavanja glazbeno-izvođačkih vještina na nekoliko fakulteta u Republici Hrvatskoj. Poticaj za ovo istraživanje je svijest autorice ovog rada kao studentice učiteljskog studija da postati učitelj koji je siguran u svoje glazbeno-izvođačke kompetencije iziskuje pored sadržaja koje nudi glazbena nastava predviđena studijskim programima, značajan dodatni osobni angažman. Takav učitelj podložan je vanjskim i unutarnjim čimbenicima što i njegovu konačnu glazbenu izvedbu čini posebno osjetljivom. Dosadašnja istraživanja koja su provele autorice Nikolić i Ercegovac-Jagnjić, 2010; Svalina, 2015 i Šulentić Begić, 2016; ukazala su na potrebu da je studente učiteljskih studija potrebno dodatno osnažiti na području izvođačkih glazbenih kompetencija.

U drugom dijelu ovog rada prikazano je provedeno empirijsko istraživanje koje se temelji na navedenim teorijskim promišljanjima. Cilj istraživanja bio je ispitati zadovoljstvo studenata 4. i 5. godine Učiteljskih studija u Republici Hrvatskoj s načinom poučavanja glazbenih instrumenta tijekom studija. Nadalje, interes je bio ispitati opravdava li ECTS bodovno opterećenje glazbeno-izvođačkih kolegija svoju zahtjevnost te ispitati studentske stavove i iskustva vezana uz aktivnosti sviranja i pjevanja tijekom studija. U cilju poticanja dodatnih istraživanja, u cilju procjenjivanja glazbenih kompetencija studenata učiteljskih studija u Republici Hrvatskoj, ovim radom htjelo se ukazati na određenu problematiku načina poučavanja glazbenog instrumenta na učiteljskim studijima.

2. Poučavanje glazbe u glazbenoj i osnovnoj školi

2.1. Nastava glazbe u glazbenim školama

Odgojno-obrazovni sustav u Republici Hrvatskoj glazbeno-umjetničko obrazovanje organizira u glazbenim školama, dok se određeni sadržaji i pojmovi iz glazbene kulture usvajaju u općeobrazovnim školama na nastavi predmeta Glazbena kultura. Glazba je jedina od grana umjetnosti koja u cijeloj obrazovnoj vertikali posjeduje kroz sustav glazbenih škola samostalan „odgojno-obrazovni sustav koji je po svom trajanju i tradicionalnoj podjeli na stupnjeve – predškolski, osnovni, srednji i visoki – sastavni dio hrvatskoga školskog sustava“ (Svalina, 2015; prema Nastavni plan i program za osnovnu glazbenu školu, 2006). Profesionalni glazbenici i glazbeni pedagozi smatraju da glazbene vještine kao što su sviranje i pjevanje po notama traže zbog svoje složenosti odvojen obrazovni sustav. Iako se do kraja osamdesetih godina 20.stoljeća, vještina sviranja i pjevanja po notama nastojala poučavati sve učenike i tijekom općeg obrazovanja u općeobrazovnim školama, otkada je 1984. godine satnica smanjena na jedan sat tjedno za nastavu Glazbene kulture (Rojko, 1996, str. 21), kreatori glazbenih kurikuluma smatraju da vještinu sviranja i pjevanja po notama nije moguće u zadovoljavajućoj mjeri stjecati u osnovnoj školi. Tako i Svalina (2015, str.86) konstatira da je „Zaseban sustav potreban zbog složenosti posebnih glazbenih vještina kao što su pjevanje po notama i sviranje. Takve vještine, koje su potrebne svakom glazbeniku bez obzira na profil, nije moguće steći u općeobrazovnoj školi.“

Broj učenika u glazbenoj školi organiziran je prema specifičnostima nastave. Instrument se podučava individualno, a solfeggio se održava u skupini od 10 do 15 učenika. Jedino su zbor i orkestar skupine koje broje više od 20 učenika. Svih 6 godina osnovne glazbene škole organizirana je instrumentalna nastava i solfeggio. Predviđeno je ukupno 70 sati godišnje za svaki predmet. Što se tiče skupnog muziciranja, za njega je predviđeno 70 sati godišnje od trećeg do šestog razreda.

Učenici se u glazbenim školama mogu predano baviti glazbom, osposobljava ih se za profesionalno bavljenje glazbom što nije slučaj u općoj osnovnoškolskoj izobrazbi. Na nekom od glazbenih instrumenata po izboru, učenici svladavaju vještinu sviranja. Na nastavi solfeggia postupno razvijaju svoje ritamske i intonacijske vještine. Nudi im se i mogućnost skupnog muziciranja pjevanjem u zboru ili sviranjem u orkestru (Svalina, 2015).

Temeljem navedenog vidljivo je koliki je vremenski optimum potreban za svladavanje glazbenih vještina na umjetničkoj razini.

2.2. Opis nastavnog predmeta Glazbena kultura

Sve kulture svijeta baštine svoju glazbu te je razvidno da je glazba važna za skladan razvoj pojedinca. Učenje glazbe relevantno je u hrvatskom obrazovnom sustavu i neizostavan je čimbenik u oblikovanju kompetencija učenika. Nastava glazbe trebala bi potaknuti kreativnost i estetski razvoj učenika te razvijati njegove glazbene sposobnosti i interese. Na satu Glazbene kulture učenik se upoznaje s glazbom različitog podrijetla te bi trebao biti osposobljen za življenje u multikulturalnom svijetu. Osim toga, važno je usvajanje glazbene pismenosti i elemenata glazbenog jezika. Današnje suvremeno poučavanje glazbe ubraja također elemente građanskoga i interkulturalnog odgoja. Učenje glazbe uz gore nabrojene elemente ima i društvenu ulogu. Tijekom općeg obrazovanja predviđeno je da učenici će aktivno sudjelovati u glazbenom životu sredine u kojoj žive i djeluju (Kurikulum nastavnih predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije, 2019).

Nakon većih reformi obrazovnog sustava koja se dogodila uvođenjem Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda 2006. godine (HNOS, 2006), prema Nastavnom planu i programu za osnovnu školu (MZOŠ, 2006), predviđeno je da se glazba uči kroz nastavni predmet Glazbena kultura tijekom osmogodišnjeg obveznog školovanja. Za predmet Glazbena kultura godišnje je predviđeno 35 nastavnih sati, tj. jedan školski sat tjedno (Svalina, 2015).

Kada je riječ o glazbenim aktivnostima, potrebno je u njih uključiti sve učenike, odnosno stvoriti njihovu potpunu integraciju. Očekuje se da učitelj uvaži razlike među učenicima te svakom učeniku pristupiti individualno ukoliko je to izvedivo s obzirom na broj učenika u razredu. S druge strane, koherentnost razreda od iznimne je važnosti za realizaciju i vrednovanje skupnih glazbenih aktivnosti kao što su pjevanje, sviranje i glazbene igre. (Kurikulum nastavnih predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije, MZO-GKGU, 2019).

Nastavni predmet Glazbena kultura prema Kurikulumu nastavnih predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije donesenom 2019. godine (MZO, 2019) ostvarena je kroz tri domene. Prva je A domena slušanje i upoznavanje glazbe, druga B domena je izražavanje glazbom i uz glazbu te treća C domena je glazba u kontekstu (MZO-GKGU, 2019). I u ovom kurikulumu kao i u prijašnjim nastavnim planovima i programima za nastavu glazbene kulture, primjenjuje se stav koji je još 2012. konstatirao Rojko (2012) da zbog male satnice i velikog broja učenika u razredu, nije ostvarivo predano bavljenje glazbom u nastavi.

2.3. Odgojno-obrazovni ciljevi nastavnoga predmeta Glazbena kultura

Proces učenja i poučavanja glazbe usmjeren je k tome da svaki učenik individualno i maksimalno razvije svoj potencijal. Prema Nacionalnom kurikulumu nastavnog predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost (MZO-GKGU, 2019) izdvojeni su slijedeći ciljevi koje učenik treba postići:

- *Upoznati glazbenu umjetnost reprezentativnim ostvarenjima klasične, tradicijske i popularne glazbe*
- *Osvijestiti vrijednosti regionalne, nacionalne i europske kulturne baštine u kontekstu svjetske kulture*
- *Steći iskustva slobodnoga izražavanja i oblikovanja ideja, osjećaja i stavova*
- *Razviti glazbene sposobnosti u najširem smislu te riječi*

(Nacionalni kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura; Glazbena umjetnost, 2016:6).

Ciljevi i zadatci nastave predmeta Glazbene kulture podložni su mijenjaju u skladu s povijesno-društvenim uvjetima (Rojko, 2012). „Ciljevi učenja glazbe nisu bezvremenske kategorije nego odgovori na dane povijesne situacije. Oni podliježu stalnim promjenama intencije: neki stabilan i po tome „pravi“ cilj učenja glazbe (u školi, na primjer) nije se dosad mogao postaviti. Pa i današnji ciljevi moraju računati na buduću zamjenu drugima“ (Abel Struth, 1977, str. 694 prema Rojko, 2012, str. 26).

Rojko je (2005) naveo prožimanje dvaju temeljnih načela kroz nastavu glazbe. To su bili psihološko i kulturno-estetsko načelo. Prema Nacionalnom kurikulumu nastavnog predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost (MZO, 2019) Glazbena kultura temelji se na četiri načela, a to su: psihološko načelo, kulturno-estetsko načelo, načelo sinkroničnosti te načelo interkulturalnosti. Psihološko načelo kazuje da se učenjem i poučavanjem glazbe ostvaruje potreba učenika za kreativnim izrazom. Sudjelovanjem u glazbenim aktivnostima učenici emotivno reagiraju na glazbu i učvršćuju vlastiti odnos s njom. Kulturno-estetsko načelo upućuje na izravni ili neizravni susret s glazbenim ostvarenjima. Učenici razvijaju glazbeni ukus, stječu kriterije za vrednovanje glazbe i sposobnost izražavanja vlastitih stavova o glazbi. Kod načela sinkroničnosti u središtu interesa je glazba koja se promatra sa svih aspekata. Načelo interkulturalnosti upućuje na to da učenici upoznavanjem glazbe vlastite kulture i glazbi svijeta razvijaju svijest o različitim narodima, kulturama, religijama i običajima.

Cilj treba biti izveden iz općeg odgojnog cilja i treba biti logično postavljen u odnosu na opći odgojni cilj. Analiza postavljenog cilja dovodi do konkretnih zadataka. Rojko (2012) je

zadatke i ciljeve podijelio u tri kategorije. Prva kategorija je *Stručno-glazbeni ili izravni zadatci*, druga kategorija je *Neizravni zadaci glazbene nastave* i treća kategorija je *Neglazbeni zadaci glazbene nastave*.

Stručno-glazbeni ili izravni zadaci glazbene nastave uključuju stjecanje stručno-glazbenih znanja. Ti zadatci su formulirani poput:

- *osposobljavanje za razlikovanje zvuka po trajanju, visini i jačini;*
- *razvijanje sluha, glasa i osjećaja za ljepotu;*
- *usvajanje osnovnih znanja iz glazbene teorije;*
- *njegovanje lijepog i izražajnog pjevanja;*
- *postizanje čiste intonacije;*
- *razvoj glazbenog pamćenja;*
- *razvoj izvođačkih sposobnosti;*
- *razvoj intonativnih i ritamskih sposobnosti* (Rojko, 2012, str. 27)

Neizravni zadaci glazbene nastave pripadaju kategoriji zadataka koji traže razvijanje ponašanja, osobina i sposobnosti koje ne uključuju usvajanje stručno-glazbenih znanja. Ti zadatci su formulirani kao:

- *razvijanje muzikalnosti;*
- *razvoj ljubavi za glazbu;*
- *osposobljavanje za zborsko pjevanje;*
- *razvijanje interesa i potrebe za slušanjem glazbenih djela;*
- *razvoj umjetničkog ukusa...*

Neglazbeni zadaci glazbene nastave formiraju zadatke u obliku tvrdnji:

- *da glazbena nastava budi i jača estetske i patriotske osjećaje,*
- *da razvija osjećaj pripadnosti kolektivu,*
- *da razvija osjećaj radosti,*
- *da razvija smisao za zajedničko muziciranje,*
- *da uči cijeniti rad umjetnika,*
- *da razvija sposobnost izražavanja glazbe pokretima* (Rojko, 2012, str. 28)

Prema Nacionalnom kurikulumu nastavnog predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost (MZO-GKGU, 2019) odgojno-obrazovni ishodi kurikuluma nastavnog predmeta Glazbena kultura određeni su na način da potiču kontinuirani razvoj i nadogradnju specifično-

glazbenih kompetencija učenika. Stečena znanja, vještine i stavovi u određenom odgojno-obrazovnom ciklusu prožimat će se kroz sve ostale cikluse.

U prva tri razreda osnovne škole u domeni A slušanje i upoznavanje glazbe naveden je prvi ishod koji traži da učenik poznaje određeni broj skladbi. Pod navedenim podrazumijeva se određeni broj kraćih skladbi različitih vrsta glazbe. Drugi ishod traži da učenik temeljem slušanja, razlikuje pojedine glazbeno-izražajne sastavnice. Time se podrazumijeva metar/dobe, tempo, visina tona, dinamika, boja/izvođači. Zanimljivo je da u domeni B koja označava područje izražavanja glazbom i uz glazbu, u prvom ishodu učenik sudjeluje u zajedničkoj izvedbi glazbe. Tu je poželjno da učenik usklađuje vlastitu izvedbu s izvedbama drugih učenika te vrednuje vlastitu izvedbu, izvedbe drugih i zajedničku izvedbu. U drugom ishodu učenik pjeva/izvodi pjesme i brojalice te pritom uvažava glazbeno-izražajne sastavnice. U trećem ishodu učenik izvodi glazbene igre uz pjevanje, slušanje glazbe i pokret uz glazbu. Pritom opaža i uvažava glazbeno-izražajne sastavnice. U četvrtom ishodu učenik stvara/improvizira melodijske i ritamske cjeline te svira uz pjesme/brojalice koje izvodi. Svira na udaraljka ili tjeloglazbom uz pjesme/brojalice koje pjeva/izvodi. U domeni C glazba u kontekstu, učenik na osnovu slušanja glazbe i aktivnog muziciranja prepoznaje različite uloge glazbe. Prepoznaje svečanu glazbu, glazbu za ples i sl. te razlikuje pojedine vrste glazbe. Temeljem navedenog, vidljivo je da je dosezanje navedenih učeničkih ishoda potrebno kompetentno učiteljsko vođenje glazbenih aktivnosti što iziskuje učitelja sa značajno razvijenim glazbenim kompetencijama, poglavito u području glazbeno-izvođačkih vještina kao što su pjevanje i sviranje.

2.4. Rad s glazbeno darovitim učenicima u osnovnoj školi

Za prepoznavanje i poticanje te razvoj muzikalnosti kod učenika, potreban je kompetentan nastavnik glazbe koji je siguran u svoje glazbene vještine i koji je tijekom svog školovanja stekao glazbene kompetencije za izvođenje nastave glazbene kulture. Uloga učitelja primarnog obrazovanja u poticanju razvoja glazbenih sposobnosti učenika je ključna jer u školskoj dobi učenika od prvog do četvrtog razreda, završava proces razvoja osnovnih glazbenih sposobnosti. One su prisutne kod svakog djeteta, ali u različitom rasponu i intenzitetu (Gordon, 1998; prema Nikolić i Ercegovac-Jagnjić, 2010). Stoga bi nastavnik koji poučava učenike tijekom primarnog obrazovanja (učitelj primarnog obrazovanja) trebao moći prepoznati glazbeno nadareno dijete i poticati ga na daljnje umjetničko usavršavanje u glazbenom području, odnosno, na njemu počiva značajna odgovornost prepoznavanja glazbeno

nadarenih učenika. Kvalitetno obrazovanje koje nudi i potiče daljnji razvoj sposobnosti darovite djece pozdravljaju i roditelji i učitelji. Oni su ti koji će među prvima prepoznati darovitost u djeteta te su dužni poticati ga pri unapređenju vlastite darovitosti. Muzikalna djeca, glazbeno nadarena djeca, djeca s razvijenim glazbenim sposobnostima, djeca s glazbenim talentom; sve su to nazivi koji krasi glazbeno darovitu djecu. Nerijetke su rasprave o glazbenoj darovitosti, tj. je li ona jedinstvena sposobnost ili se sastoji od nekoliko samostalnih sposobnosti, ali su svi autori suglasni da je kod ispitivanja dječje muzikalnosti prvenstveno potrebno utvrditi ritamsku sposobnost, sposobnost razlikovanja visine tona i glazbeno pamćenje. Osnovni elementi glazbenih sposobnosti su zapažanje i primjećivanje posebnosti glazbe poput ritma, visine tona, jačine i boje zvuka, a ono dovodi do istančane slušne osjetljivosti. Nakon toga slijedi zapamćivanje glazbenih pojmova, a odmah nakon toga ponavljanje pjevanjem ili sviranjem datog glazbenog materijala (Šulentić Begić, 2012). Učenici koji imaju izražene glazbene sposobnosti nerijetko se samoinicijativno uključuju u školski pjevački zbor. Uz to ističu želju za sviranjem instrumenta. Učitelj bi trebao takve učenike prepoznati i uputiti u glazbenu školu gdje bi mogli razvijati svoj potencijal u punini (Svalina i Matijević, 2011).

3. Obrazovanje učitelja u području glazbeno-izvođačkih vještina

3.1. Vještina sviranja i glazbena pismenost

U posljednjim desetljećima provodile su se mnoge rasprave među glazbenim stručnjacima i glazbenim pedagogima koje bi glazbene kompetencije trebali imati učitelji primarnog obrazovanja. Tako Rojko (2007) ističe da se učitelji razredne nastave trebaju moći služiti instrumentom za davanje intonacije da bi mogli pratiti vlastito pjevanje, ali i pjevanje s učenicima jer „(...) vještine ili umijeća čine ono što čovjek može izvesti. Pod vještinom podrazumijevamo izvedbu neke praktične, ali i misaone radnje“ (Rojko, 2007, str. 72). Profesionalni glazbenici potvrđuju da je višegodišnje, konstantno vježbanje potrebno da bi se stekla vještina sviranja. Vještina sviranja instrumenta provodi se obrazovanjem kroz osnovnu glazbenu školu u rasponu šest godina, srednju glazbenu školu u trajanju četiri godine i još kroz umjetnički studij koji trajanje najmanje četiri ili pet godina. Ovisno o prirodi instrumenta, trajanje potrebnog uvježbavanja tehnike i umijeća je različito. Također, za uvježbavanje vještine i sviračkog potencijala sviranju se treba posvetiti svakodnevno. Niti jedan instrumentalist koji se želi profesionalno baviti glazbom ne može svjesno zapustiti vježbanje odabranog instrumenta. Kod učenja sviranja instrumenta vrijedi i pravilo *što prije, to bolje*.

Uspješnije je razvijanje i usavršavanje sviračke vještine što se ranije krene s usvajanjem osnovne tehnike sviranja instrumenta zbog fiziologije pojedinih dijelova sviračkog aparata i razvoja fine psiho-motorike. Većina studenata učiteljskih studija nema iskustva sa sviranjem instrumenta prije početka studija. Tek u odrasloj dobi započinje njihovo početno učenje sviranja, a ono zahtijeva poseban način rada i jedinstven pristup. „Upravo je nerazvijena koordinacija ruku jedan od najvećih problema studentima u početnom sviranju jer se razvoj vještine koordinacije ruku ostvaruje isključivo vježbanjem sviranja instrumenta. Razvojem koordinacije ruku studenti stvaraju pretpostavku o sviranju na klaviru, dakle daje se temelj osnovnoj tehnici sviranja“ (Šenk i Ercegovac-Jagnjić, 2004, str. 118). Dulji vremenski period potreban je da bi proces sviranja i pjevanja bio uspješan, a on uvelike ovisi o radu, trudu i individualnim sposobnostima studenta. Rad svakog studenta bi se trebao kontinuirano pratiti uz povratne informacije o uvježbanosti glazbenog sadržaja koji su demonstrirani od strane sveučilišnog nastavnika na kolegiju na kojem se usvajaju glazbeno-izvođačke vještine sviranja glazbenog instrumenta (vježbe iz Glazbenog praktikuma, Instrumentalnog praktikuma, Sviranja i sl.). „Pod sposobnošću studenta za sviranje glazbenoga instrumenta podrazumijevamo da student ima prosječno razvijene relativne glazbene sposobnosti kao što su intonativna osjetljivost, osjećaj za ritam, glazbena memorija i sl., ali i druge psihičke i fizičke osobine“ (Šenk i Ercegovac-Jagnjić, 2004, str. 119). Konstruktivna nastavnikova kritika usmjerava studentov rad i potiče napredak te bolje rezultate na kraju semestra. Prema istraživanju koje su provele Šenk i Ercegovac-Jagnjić, brojni studenti osjećaju strah i nelagodu zbog takvog načina poučavanja jer takav oblik nastave proživljavaju kao veliki stres. Međutim, kontinuirani rad na području glazbeno-izvođačkih vještina svakog pojedinog studenta, trebao bi osjećaj straha preoblikovati u pozitivnu tremu koja će na kraju potpuno nestati (Šenk i Ercegovac-Jagnjić, 2004). Brojni instrumentalni pedagozi smatraju da bi se instrumenti poput klavira, violine i violončela trebali početi učiti prije sedme godine starosti. Razlog tome je potreba za elastičnosti sviračkog aparata, odnosno uvježbavanje pokretljivosti prstiju od mladenačke dobi, tj. prije konačnog formiranja tetiva i mišića ruku. Učenje sviranja instrumenta odvija se po određenoj, iskustvom potvrđenoj metodičkoj proceduri koja uključuje sviranje tzv. „tehničkih“ vježbi, ljestvica, didaktičkih skladbi (etida) te „pravih“ skladbi napisanih posebno za određeni instrument: školskih, didaktičkih ali izvodivih i javno (sonatine, skladbe za djecu i sl.), i koncertnih, kojima je izvorna namjena javno, koncertno izvođenje (sonate, koncerti, suite i sl.) (Rojko, 2010, str. 64). Takvim, gore opisanim načinom, školuju se profesionalni glazbenici. Samouci uče svirati instrument na potpuno drugačiji način. Amateri svirači motivirani su učiti svirati instrument na literaturi koju biraju prema osobnim afinitetima, bez

ljestvica, tehničkih vježbi i ostalog didaktičkog materijala. U amaterskom sviranju, „tehnika“ je ishod sviranja glazbe, a u akademskom sviranju je stjecanje „tehnik“ polazna točka. Iako je amaterski način učenja sviranja kraći i direktniji, njegova kvaliteta ovisi o talentiranosti svirača i o vremenskom intervalu učenja sviranja instrumenta (Rojko,2010). Temeljem usporedbe zahtjeva koji se stavljaju pred profesionalne glazbenike svirače i studente učiteljskih studija koji tek započinju svoje glazbeno obrazovanje u odrasloj dobi, vidljivo je da glazbeno obrazovanje učitelja primarnog obrazovanja potrebuje zaseban metodički pristup glazbenom obrazovanju odraslih osoba gdje je potrebno promišljati sadržaj glazbenog poučavanja, njegove ishode i ključne kompetencije te vremenski optimum koji bi kvalitetno doveo do istih.

Za osobu koja zna čitati note uvriježeno je reći da je glazbeno pismena, a to bi značilo da je osoba kompetentna zapisane note samostalno pretvoriti u tonove. To je izvedivo na dva načina. Prvi način je kada je osoba sposobna pjevanjem pročitati notni zapis pretvoriti u tonove i to se naziva prava glazbena pismenost, a drugi način je kada osoba uz pomoć instrumenta na kojem si daje intonaciju može otpjevati tonove što se naziva prividnom glazbenom pismenošću. Naučiti pjevati po notama, tj. misaono pretvarati tonove u note je vještina koja iziskuje mnogo napora, a uči se na predmetu Solfeggio. Taj proces traje relativno dugo i nastava se treba kvalitetno odvijati u manjim nastavnim grupama jer svaki učenik potrebuje individualni pristup, odnosno, treba konstantno dobivati povratnu informaciju o onome što je izvježbao. Učitelj ne može kvalitetno pratiti razvoj vještine svakog pojedinca ako je u skupini više učenika. Prava glazbena pismenost ima više različitih razina, a ona ovisi o tome koliko je pojedinac napredovao u glazbenom opismenjavanju. Ta se vještina nikada ne može do kraja usavršiti, već samo unaprijediti. „Neka razina prave glazbene pismenosti potrebna je svakome tko želi podučavati glazbu pa makar to podučavanje bilo tako elementarno kakvo je u vrtiću ili razrednoj nastavi osnovne škole“ (Rojko, 2010, str. 67). Učitelji bi morali steći elementarnu razinu prave glazbene pismenosti da bi sami mogli glazbeno pročitati i naučiti pjesmu koju će pjevati s učenicima. Jednostavna glazbena pismenost kakva se može steći na učiteljskom studiju, omogućuje pojedincu uvid u glazbenu strukturu. Ona bi mu trebala pružiti određenu dozu sigurnosti u vlastite kompetencije. Upravo se zbog sigurnosti u kompetencije i otklanjanja frustracija treba zalagati za elementarno stjecanje prave glazbene pismenosti kod učitelja razredne nastave. To je prvenstveno potrebno zbog njih, a ne zbog učenika (Rojko,2010).

Na učiteljskim fakultetima, s obzirom na sadržaj programa koji određuje i predviđena satnica u studijskim programima, učenje glazbe uglavnom ostaje na stručnoj, a manje na umjetničkoj razini. Kako bi se podignula razina glazbene osposobljenosti studenata učiteljskih studija, nužno bi bilo značajno povećati broj nastavnih sati namijenjenih glazbenim sadržajima.

Stoga Rojko još 2010. godine predlaže uz povećanje broja nastavnih i/ili postaviti uvjet da studij može upisati osoba koja posjeduje određenu glazbenu kompetenciju, tj. barem završenu osnovnu glazbenu školu; što prema dosadašnjoj praksi još uvijek nije ostvarivo. Stoga Rojko (2010) ustvrđuje da bi učiteljski studij u pogledu glazbenog osposobljavanja budućih učitelja trebalo postaviti na način da budući učitelji razredne nastave iz njega izvuku maksimalnu praktičnu korist.

3.2. Glazbena nastava glazbeno-izvođačkih vještina u programima učiteljskih studija

Različite koncepcije obrazovanja učitelja od dvogodišnjeg studija na Pedagoškim akademijama do današnjeg sveučilišnog petogodišnjeg studija na Učiteljskim fakultetima, kako bi pratile važeći okvir nastavnog programa za predmet Glazbena kultura, sadržavale su i sadrže kolegije koji bi trebali razviti i unaprijediti glazbeno-izvođačke kompetencije budućih učitelja. „U prvom redu to su vještine lijepog pjevanja, sviranja jednog instrumenta za praćenje dječjih pjesama i dječjeg instrumentarija, slušanja i uočavanja izražajnih komponenti umjetničke i druge glazbe te vještina poticanja dječjeg glazbenog stvaralaštva“ (Gortan-Carlin i Močinić, 2017, str. 516).

Rojko (2010) je u svom radu *Problem podmetanja palca pri sviranju instrumenta s tipkama na učiteljskim fakultetima* analizirao studijske programe nekih učiteljskih fakulteta u Republici Hrvatskoj, ne imenujući o kojim se fakultetima radi. Usporedbom naziva kolegija može se naslutiti na koje se studijske programe osvrnuo. Prema modelu koji je postavio Rojko (2010) te interpretirao studijske programe, autorica ovoga rada analizirala je aktualne silabe učiteljskih studija u Republici Hrvatskoj.

Prijašnji programi razredne nastave nudili su četiri glazbeno-nastavna predmeta. To su bile: Glazbena kultura, Teorija glazbe, Metodika nastave glazbene kulture i Sviranje. Noviji studijski programi nude više glazbenih predmeta koji većim dijelom obuhvaćaju sve sadržaje predviđene za usvajanje osnova glazbene teorije, upoznavanja glazbeno-stilskih razdoblja i glazbenih oblika, poznavanje instrumenata i glazbene literature. Prema silabima učiteljskih studija u Republici Hrvatskoj u Zagrebu, Splitu, Osijeku, Rijeci, Puli, Slavonskome Brodu te Zadru, ovisno o fakultetu, obveznim glazbenim predmetima na učiteljskim studijima danas pripadaju:

- Glazbena kultura
- Glazbeni praktikum
- Metodika glazbene kulture
- Glazbena slušaonica
- Teorija glazbe
- Sviranje
- Notno pismo
- Instrumentalni praktikum
- Vokalno-instrumentalni praktikum
- Interkulturalno glazbeno obrazovanje
- Glazbeno pismo
- Glazbeno pismo i sviranje
- Hrvatska tradicijska glazba
- Osnovne teorije glazbe

Izbornim glazbenim predmetima ovisno o pojedinom sveučilištu i visokoškolskoj ustanovi (fakultetu) pripadaju:

- Instrumentalno usavršavanje – Klavir
- Razvijanje sluha i ritma
- Glazbena motivacija u početnom učenju čitanja i pisanja
- Glazbeno-scenska obrada književnog djela
- Javni nastupi glazbeno-scenskog djela
- Skladboglasje
- Skupno muziciranje
- Dječje glazbeno stvaralaštvo
- Glazbena literatura za djecu
- Razvoj dječje muzikalnosti
- Zborsko pjevanje
- Osnove zorskog dirigiranja
- Folklorna glazba
- Izvannastavne glazbene aktivnosti

https://www.ufzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/03/US835_CORE.pdf,
https://www.ffst.unist.hr/studiji/integrirani_preddiplomski_i_diplomski_uciteljski_studij#,
<https://www.foozos.hr/studiji/izvedbeni-planovi-nastave>,
https://www.ufri.uniri.hr/files/nastava/2020%202021/011020_Opisi_predmeta_US.pdf,
https://fooz.unipu.hr/fooz/studijski_programi/integrirani_sveucilisni_uciteljski_studij/studij_s_nastavom_na_hrvatskom_jeziku,_studij_s_nastavom_na_hrvatskom_jeziku,
<https://nstgospic.unizd.hr/studijski-program/uciteljski-studij-2020-2021>).

3.2.1. Glazbeni praktikum

Glazbeni praktikum obvezni je predmet na Učiteljskom studiju Sveučilišta u Zagrebu i te podružnicama u Petrinji i Čakovcu, na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zadru, Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja te njegovoj podružnici u Gospiću i na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci.

Na učiteljskom studiju u Zagrebu, čiji je program jednak u Petrinji i Čakovcu; kolegij Glazbeni praktikum izvodi se na slijedeći način (https://www.ufzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/03/US835_CORE.pdf):

Glazbeni praktikum I, instrument gitara, u vrijednosti jednog ECTS boda izvodi se kroz petnaest sati vježbi u semestru, odnosno jedan sat tjedno kroz petnaest nastavnih tjedana u semestru.

Ciljevi kolegija su: „glazbeno opismenjavanje i upoznavanje s instrumentom, praktično primjenjivanje usvojenog znanja notnog pisma na zadanom glazbenom instrumentu uz pravilan prstomet i tehniku sviranja, samostalna analiza skladbe zadane nastavnim programom te razvijanje točne intonacije i proširivanje opsega glasa u visinu“ (https://www.ufzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/03/US835_CORE.pdf).

Nastavni sadržaj kolegija Glazbeni praktikum I (gitara) detaljno je u silabu razrađen prema satnici nastave: „kolegij se izvodi na način postepenog učenja savladavanja sviranja od osnovnih postavki desne i lijeve ruke, utvrđivanja teoretskih spoznaja iz glazbene teorije, redovitim vježbanjem izvan nastave i savladavanjem sve zahtjevnijeg programa, pa do samostalnog snalaženja na instrumentu preko glazbenih primjera. Kroz semestar studenti se susreću s petnaest pjesama prvog razreda osnovne škole koje na satu prvo analiziraju (tonalitet, mjera, raspon tonova, prstomet), a zatim ih uvježbavaju i na sljedećem satu odsviraju zadane naučene primjere“ (https://www.ufzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/03/US835_CORE.pdf).

Glazbeni praktikum I, instrument elektronička klavijatura, također nosi jedan ECTS bod te se izvodi kroz petnaest sati vježbi u semestru.

Ciljevi i sadržaj predmeta jednaki su kao i kod iznad već opisane nastave Glazbenog praktikuma I, instrument gitara.

Glazbeni praktikum II, instrument gitara, nosi jedan ECTS bod te se izvodi kroz petnaest sati vježbi u semestru.

Ciljevi predmeta su sljedeći: „praktično primjenjivanje usvojenog znanja notnog pisma na zadanom glazbenom instrumentu uz pravilan prstomet, sviranje akordičke pratnje određene prema karakteru i tempu određene skladbe, samostalna analiza skladbe zadane nastavnim programom, razvijanje točne intonacije i proširivanje opsega glasa u visinu, savladavanje višeglasja i praktično razumijevanje odnosa tempa, ritma i metra; dinamičke oznake“ (https://www.ufzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/03/US835_CORE.pdf).

Sadržaj predmeta predstavlja nastavak na sadržaj Glazbenog praktikuma I: „kolegij se izvodi na način postepenog učenja savladavanja sviranja od osnovnih postavki ruku na instrumentu (gitara, klavijatura), utvrđivanja teoretskih spoznaja iz glazbene teorije, preko permanentnog vježbanja i savladavanja sve zahtjevnijeg programa pa do samostalnog muziciranja. Kroz ovaj semestar studenti se susreću s trideset pjesama prvog razreda osnovne škole koje na satu prvo analiziraju (tonalitet, mjera, raspon tonova, akordi, prstomet), a zatim ih izvan termina nastave uvježbavaju i na narednom satu odsviraju zadane naučene primjere“ (https://www.ufzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/03/US835_CORE.pdf, str.125).

Kolegij Glazbeni praktikum II, instrument elektronička klavijatura, nosi jedan ECTS bod te se izvodi kroz petnaest sati vježbi u semestru.

Ciljevi i sadržaj predmeta jednaki su kao i kod gore opisane nastave Glazbenog praktikuma II, instrument gitara.

Kolegij Glazbeni praktikum III, instrument gitara, nosi jedan ECTS bod te se izvodi kroz petnaest sati vježbi u semestru, jednom tjedno jedan sat.

Ciljevi predmeta se nastavljaju na ciljeve Glazbenog praktikuma I i II kako slijedi: „praktično primjenjivanje usvojenog znanja notnog pisma na glazbenom instrumentu prema određenom prstometu desne i lijeve ruke, sviranje akordičke pratnje prema karakteru i tempu određene skladbe, samostalna teorijska analiza skladbe zadane nastavnim programom (tonalitet, mjera, akordi, oblik, opseg tonova unutar melodije), razvijanje vještine samostalnog čitanja i sviranja, permanentno razvijanje točne intonacije i proširivanje opsega glasa,

savladavanje višeglasja, samostalnost u pratnji, intonativna čistoća, promjene akorada u tempu unutar tonaliteta do 4 predznaka“ (https://www.ufzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/03/US835_CORE.pdf, str. 158).

Sadržaj predmeta opisan u silabu je sljedeći: „kolegij se izvodi na način postepenog učenja savladavanja sviranja od osnovnih postavki ruku na instrumentu, utvrđivanja teoretskih spoznaja iz glazbene teorije, preko redovitog vježbanja kod kuće i savladavanja sve zahtjevnijeg programa pa do samostalnog muziciranja na instrumentu preko glazbenih primjera. Kroz ovaj semestar studenti obrađuju trideset pjesama drugog razreda osnovne škole koje na satu prvo analiziraju (tonalitet, mjera, raspon tonova, prstomet, akordi), a zatim ih samostalno uvježbavaju i na narednom satu odsviraju zadane naučene primjere“ (https://www.ufzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/03/US835_CORE.pdf, str. 159).

Glazbeni praktikum III, instrument elektronička klavijatura, nosi jedan ECTS bod te se izvodi kroz petnaest sati vježbi u semestru.

Ciljevi i sadržaj predmeta jednaki su kao i kod gore opisane nastave Glazbenog praktikuma III, instrument gitara.

Kolegij Glazbeni praktikum IV, instrument gitara, nosi jedan ECTS bod te se izvodi kroz petnaest sati vježbi u semestru i ciljem i sadržajem se nastavlja na prethodna tri kolegija.

Ciljevi kolegija: „sviranje akordičke pratnje prema karakteru i tempu određene skladbe, samostalna analiza skladbe zadane nastavnim programom, razvijanje vještine samostalnog čitanja i sviranja (a vista), permanentno razvijanje točne intonacije i proširivanje opsega glasa u visinu, rad na vokalnoj tehnici (pravilno disanje, dikcija, fraziranje), savladavanje višeglasja, samostalnost u pratnji, intonativna čistoća, primjene akorada u tempu unutar tonaliteta do 4 predznaka“ (https://www.ufzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/03/US835_CORE.pdf, str. 174).

Sadržaj kolegija Glazbeni praktikum IV: „kolegij se izvodi na način utvrđivanja teorijskih spoznaja putem permanentnog vježbanja kod kuće i savladavanja sve zahtjevnijeg programa, pa do samostalnog muziciranja na instrumentu preko glazbenih primjera. Kroz ovaj semestar studenti obrađuju trideset pjesama trećeg razreda osnovne škole koje na satu prvo analiziraju (tonalitet, mjera, akordi, raspon tonova, prstomet), a zatim ih kod kuće uvježbavaju i na narednom satu odsviraju zadane naučene primjere. Na kraju semestra studenti se susreću sa sviranjem "prima vista" gdje se upoznaju s notnim primjerom kojeg do tada nisu vježbali i nakon kraće analize odmah ga sviraju, što je pokazatelj uspješnosti savladavanja umijeća sviranja kroz rad tijekom četiri semestra“ (https://www.ufzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/03/US835_CORE.pdf, str. 175).

Glazbeni praktikum IV, instrument elektronička klavijatura, nosi jedan ECTS bod te se izvodi kroz petnaest sati vježbi u semestru.

Ciljevi i sadržaj predmeta jednaki su kao i kod gore opisane nastave Glazbenog praktikuma IV, instrument gitara.

Na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu, obvezna literatura kroz četiri semestra na kolegiju Glazbeni praktikum je Sviranka (Piljek Atanasov i Fiolić, 2020). Vježbe kolegija Glazbeni praktikum kroz četiri semestra iznose 60 sati.

Na Integriranom preddiplomskom i diplomskom sveučilišnom učiteljskom studiju Sveučilišta u Zadru, čiji je program jednak na Odjelu za nastavničke studije u Gospiću Sveučilišta u Zadru; kolegij Glazbeni praktikum izvodi se kroz 60 sati vježbi na slijedeći način (<https://nstgospic.unizd.hr/studijski-program/uciteljski-studij-2020-2021>):

Glazbeni praktikum I, instrument gitara, izvodi se kroz trideset sati vježbi te nosi dva ECTS boda.

Sadržaj kolegija razrađen je prema predviđenoj satnici kroz petnaest tema: ponavljanje terminologije, uvod u kolegij, uče se pozicije akorada i vježbe u A-duru, D-duru, G-duru, C-duru, F-duru, e-molu, a-molu, d-molu te priprema za ispit.

Ishodi učenja kolegija određeni su na sljedeći način: „praktične vježbe po jednoj od odabranih Škola za gitaru, dvadeset jednostavnih, višeglasnih primjera. Težina zadanih primjera odgovara početnom stupnju učenja sviranja i pjevanja“ (https://nstgospic.unizd.hr/Portals/51/2020-2021/Izvedbeni_zimski/Saric/1.3.2.%20Izvedbeni%20plan%20%20GP%20I-%20obrazac%202020.-2021..pdf).

Glazbeni praktikum I, instrument klavir. Izvodi se kroz trideset sati vježbi te nosi dva ECTS boda.

Sadržaj kolegija: Osnove glazbene teorije, tehničke vježbe i ljestvice, pjesme: Padaj, padaj snježiću, U kolu je sestrice; Pliva riba, Iš,iš,iš,ja sam mali miš; En ten tini , Djeca i maca, Mlin; Jesen, Teče, teče bistra voda, Veseljak, Dijete pjeva, Zeko pleše.

Ishodi učenja kolegija su navedeni kako slijedi: „studenti će nakon odslušanog kolegija u okviru općih kompetencija biti osposobljen za čitanje, razumijevanje i izvođenje glazbenog pisma te samostalno sviranje i pjevanje dječjih pjesama, razvit će sposobnosti i vještine u

analiziranju i interpretaciji glazbenih primjera te izvođenje glazbenih aktivnosti u budućem radu s djecom, realizirat će elementarno poznavanje instrumenta i razvijat će samostalni rad i želju za uspjehom“ (https://nstgospic.unizd.hr/Portals/51/2020-2021/Izvedbeni_zimski/Cvitkovic-Kalanjos/Izvedbeni%20plan%20-%20GP%201.pdf)

Glazbeni praktikum II, instrument gitara. Izvodi se kroz trideset sati vježbi te bodovno teži dva ECTS-a.

Sadržaj kolegija: kroz petnaest termina studenti se osposobljavaju za sviranje jednostavnih primjera vježbi sviranja ili pjevanja melodija s pratnjom (https://nstgospic.unizd.hr/Portals/51/2020-2021/Izvedbeni_ljetni/Saric/1.3.2.%20Izvedbeni%20plan%20%20GP%20II-%20obrazac%202020-2021.pdf).

Ishodi kolegija su sljedeći: „Nakon odslušanog kolegija student će biti osposobljen harmonizirati odabranu melodiju, razviti će sposobnost da akordički harmonizira melodijsku liniju. Razvijanjem sposobnosti harmoniziranja sopranske linije student neće biti ograničen na korištenje udžbenika i priručnika u kojima je harmonizacija već napravljena, već će moći koristiti sve udžbenike i priručnike ponuđene na tržištu“ (https://nstgospic.unizd.hr/Portals/51/2020-2021/Izvedbeni_ljetni/Saric/1.3.2.%20Izvedbeni%20plan%20%20GP%20II-%20obrazac%202020-2021.pdf).

Glazbeni praktikum II, instrument klavir. Izvodi se kroz trideset sati vježbi te nosi 2 ECTS boda.

Sadržaj kolegija: ponavljanje teoretskog dijela Glazbenog praktikuma I, Kad naučim čitati, Ura, Maca i miš, Koka snijela jaje, Dom; Maestral, Zvončići; Majčina uspavanka, Mi smo djeca vesela; Visibaba, Uspavanka; Združena slova, Zeko i potočić; Dijete pjeva, Jesenska pjesma; Kiša pada, Ide jesen; Gdje je onaj cvijetak žuti, Pjesma rastanka; Čestitka majčici, Do, re, mi; Postoji jedan, Svim na zemlji; Molba gljive muhare. (https://nstgospic.unizd.hr/Portals/51/2020-2021/Izvedbeni_ljetni/Cvitkovic-Kalanjos/Syllabus%20Glazbeni%20praktikum%202.pdf).

Ishodi učenja kolegija jednaki su kao i kod gore opisane nastave Glazbenog praktikuma II, instrument gitara.

Na učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, kolegij Glazbeni praktikum održava se kroz pet semestara. Prva tri semestra imaju vrijednost od jednog ECTS boda, a treći i četvrti

Glazbeni praktikum dva ECTS boda. Glazbeni praktikum I, II, III i IV održavaju se kroz petnaest sati vježbi u semestru dok se Glazbeni praktikum V održava kroz trideset sati vježbi. Što čini ukupnu brojku od 90 sati vježbi kroz cijeli studij (https://www.ufri.uniri.hr/files/nastava/2020%202021/011020_Opisi_predmeta_US.pdf).

Glazbeni praktikum I sadrži 30 primjera brojalica i pjesama. Prvih 15 pjesama predviđeno je za savladavanje početnih koraka pri upoznavanju instrumenta glasovira, te sviranje i pjevanje s desnom rukom. U ostalih 15 primjera započinje se sa sviranjem akordičke pratnje s lijevom rukom s ciljem da završetkom semestra student bude sposoban svirati najjednostavnije primjere s obje ruke i iste pjevati. Primjeri pjesama: Spavaj lutkice, Auto, Pužu, pužiću, Mala četa, Pahuljice, Jež, Mama, Zubi, Gljivica, Ide maca oko tebe, Stari patak, Mačke i miš, Curica, More, Igraj, Pliva riba, Puž, muž, pušćaj roge, Na koljenu, Jeste l' ikad čuli to, Paji, buji, Veselo mi plovimo, Stiže jesen, Bumbari i pčele, Zima, Koka i pilići, Ja posijah lan, Plovi barka, Đačka himna, Tako kuca mali sat, Kad naučim čitati (Šamanić, 2013).

Glavni cilj u primjerima Glazbenog praktikuma II je pokušati prijeći s početne situacije razjedinjenog nizanja nota na kontinuirano izvođenje. Primjeri pjesama: Ura, Maca i miš, Malo đače, Koka snijela jaje, Mali vlak, Proljeće, Volim, Maestral, Veselo, veselo!, Bezobrazni vrabac, Zeko, Dom, Majčina uspavanka, U kolu, Padaj, padaj snježiću, Pjevala je ptica kos, Snjegović, Zvončići, Snješko i snješka, Spavaj mali Božiću, Brojevi, Zeko pleše, Visibaba, Postolar, Mi smo djeca vesela (Šamanić, 2013).

Cilj Glazbenog praktikuma III je postizanje primjerenog tempa uz izražajno pjevanje. Tom cilju pridonijet će povećana pažnja u fraziranju. Primjeri pjesama: Žuto u žutom, Patkina pjesma, Nacrtao Zlatko mačka, Združena slova, Žaba, Dok mjesec sja, Zekini jadi, Ode zima, Naše kolo, Hoki-poki, Pustolovine maloga Juju, Magarac i kukavica, Saonice male Sanje, Uskrсни zeko, Djeca i maca, Pada, pada list, Kišica, U šumici zeko, Kokoš, Blistaj, blistaj zvijezdo mala, Automobili, Semafor, San mrava, Lutkica, Bicikl (Šamanić, 2013).

Na Glazbenom praktikumu IV pri razvijanju koordinacije lijeve i desne ruke trebalo bi obratiti pažnju na glasnije sviranje melodije i tiše sviranje pratnje. Sviranje melodije u desnoj ruci i pjevanje najvažniji su trenutci koji prezentiraju poruku pjesme. Primjeri pjesama: Dijete pjeva, Zvončić u proljeće, Uspavanka, Pčela, Sretan rođendan, Moj djed, Plava uspavanka, Zima, Zlatna ptičica, Jesen, Anđeo čuvar, Zeko i potočić, Sretan Božić, U to vrijeme godišta, Novogodišnja pjesma, Sveti Nikola, Djetešce nam se rodilo, Čuvaj stabla, Vrapčić u zimi,

Majka uz kolijevku, Pahuljice, Veliki problem, Jutarnja pjesma, La musica di notte, Uspavanka (Šamanić, 2013).

Primjeri kojima započinju pojedini dijelovi praktičnog dijela priručnika odabrani su kao najjednostavniji zbog oslabiljene tehnike sviranja koja se učestalo događa između semestara. Primjeri pjesama na kolegiju Glazbeni praktikum V : Jesenska pjesma, Kiša pada, Moj zeko, Kad se pjeva, Gdje je onaj cvjetak žuti, Priča, Ide zima, Vjetar, Ide jesen, Prvi snijeg, Čestitka majčici, Pjesma rastanka, Postoji jedan, Listopad u gradu, Do, re, mi, Laku noć, O, tmurna zimo, Molba gljive muhare, Hvala ti mama, Pleši, pleši, poskoči, Čemu služe roditelji, Duboko je more, Jaglac, Cvrčak, Pljesni rukom, Rođendanska pjesma, Svim na zemlji, Veselje malog miša, Proljeće u srcu, Mojoj majci, Kakav šum, Proljetna pjesma, Izgubljena cipela, Izgubljeno pile, Ljeto (Šamanić, 2013).

3.2.2. *Sviranje*

Kolegij Sviranje je obvezan predmet na učiteljskom studiju u Osijeku, Slavenskom Brodu i Puli.

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta u Osijeku ima jednak program kao i Učiteljski studij Sveučilišta u Slavenskome Brodu; kolegij Sviranje izvodi se na slijedeći način (<https://www.foozos.hr/studiji/izvedbeni-planovi-nastave>):

Kolegij Sviranje u Osijeku traje dva semestra kroz kolegije Sviranje I i Sviranje II. Svaki semestar nosi dva ECTS boda, a nastava je oblikovana kroz jedan sat vježbi tjedno.

Ciljevi kolegija su sljedeći: „svrha nastave Sviranja I je da studenti svladaju elementarnu vještinu sviranja klavijaturnog instrumenta (glasovira, sintisajzera ili harmonike) do stupnja amaterskog muziciranja kako bi se njime mogli što svrsishodnije koristiti u radu s djecom“ (<https://www.foozos.hr/dokumenti/izvedbeni-program/Integrirani%20preddiplomski%20i%20diplomski%20sveu%C4%8Dili%C5%A1ni%20U%C4%8Diteljski%20studij,%20-%20izvedbeni%20plan.pdf>, str. 247-248).

Sadržaj kolegija za instrumente glasovir i harmoniku su podudarni jedino se razlikuju u segmentu tehničkih zahtjeva učenja sviranja s obzirom na prirodu instrumenta.

Sadržaj za instrument Glasovir – Sintisajzer

„Upoznavanje instrumenta, položaj tijela pri sviranju, postavljanje ruku, artikulacija prstiju, glazbena pismenost u G-ključu, dinamičke oznake, pojam fraze i njena realizacija,

jednostavne i složene mjere, podmetanje palca, prebacivanje prsta, tehničke vježbe za postizanje nezavisnosti ruku i prstiju, diferenciranje melodije od harmonijske pratnje, obrađivanje ritamskih figura, izvođenje dječjih pjesama iz programa Glazbene kulture u I. razredu s harmonijskom pratnjom i pjevanjem“ (<https://www.foozos.hr/dokumenti/izvedbeni-program/Integrirani%20preddiplomski%20i%20diplomski%20sveu%C4%8Dili%C5%A1ni%20U%C4%8Diteljski%20studij,%20-%20izvedbeni%20plan.pdf>, str. 247-248).

Kolegij Sviranje II traje jedan semestar. Nastava je realizirana kroz jedan sat vježbi tjedno što iznosi petnaest sati vježbi u semestru. Kolegij ima dva ECTS boda.

Ciljevi kolegija su sljedeći: „svrha nastave Sviranja II je da studenti usavrše vještinu sviranja klavijaturnog instrumenta (glasovira, sintisajzera ili harmonike) do stupnja amaterskog muziciranja. Svladavanje tehnika pjevanja“ (<https://www.foozos.hr/dokumenti/izvedbeni-program/Integrirani%20preddiplomski%20i%20diplomski%20sveu%C4%8Dili%C5%A1ni%20U%C4%8Diteljski%20studij,%20-%20izvedbeni%20plan.pdf>, str. 249).

Sadržaj kolegija obuhvaća: „tehničke vježbe za postizanje nezavisnosti ruku i prstiju, realizacija fraze, jednostavne, složene i mješovite mjere, obrađivanje ritamskih figura, funkcionalnost stupnjeva u duru i molu i primjena u harmonizaciji dječjih pjesama, upoznavanje tehnike pjevanja, izvođenje dječjih pjesama iz programa nastavnog predmeta glazbena kultura od I. do III. razreda osnovne škole s harmonijskom pratnjom i pjevanjem“ (<https://www.foozos.hr/dokumenti/izvedbeni-program/Integrirani%20preddiplomski%20i%20diplomski%20sveu%C4%8Dili%C5%A1ni%20U%C4%8Diteljski%20studij,%20-%20izvedbeni%20plan.pdf>, str. 249).

Na integriranom sveučilišnom Učiteljskom studiju Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, nastava Sviranja organizirana je na sljedeći način (https://fooz.unipu.hr/fooz/studijски_programi/integrirani_sveucilisni_uciteljski_studij/studij_s_nastavom_na_hrvatskom_jeziku):

Kolegij Sviranje I održava se kroz trideset sati vježbi i bodovno teži dva ECTS-a.

Cilj kolegija je: „primijeniti znanja glazbene pismenosti, savladati vještinu sviranja instrumenta s tipkama (glasovir i druge vrste klavijatura) te koristiti različite udaraljke, spoznati važnost uporabe instrumenata (ritmičkih i melodijskih) u razvijanju glazbenih sposobnosti djeteta“ (https://fooz.unipu.hr/download/repository/2021-01-19_1/Integrirani_preddiplomski_i_diplomski_sveuc%CC%8Cilis%CC%8Cni_Uc%CC%8Cit_eljski_studij.pdf).

Sadržaj kolegija obuhvaća glazbene izražajne elemente, tehničke vježbe za razvoj motorike prstiju, sviranje ljestvica (dur i mol) kroz jednu oktavu do četiri predznaka, sviranje melodije desnom rukom i jednostavne harmonijske pratnje lijevom rukom na klavijaturi, harmonizacija zadane melodije, sviranje metra i ritma na Orffovom instrumentariju te pjevanje.

Kolegij Sviranje II održava se kroz trideset sati vježbi te nosi dva ECTS boda.

Cilj kolegija je: „unaprijediti vještinu sviranja uz pjevanje, spoznati važnosti uporabe instrumenata (ritmičkih i melodijskih) u razvijanju glazbenih sposobnosti djeteta“ (https://fooz.unipu.hr/download/repository/2021-01-19_1/Integrirani_preddiplomski_i_diplomski_sveuc%CC%8Cilis%CC%8Cni_Uc%CC%8Cit_eljski_studij.pdf).

Sadržaj kolegija obuhvaća većinu elemenata koji su već obrađeni u kolegiju Sviranje I: glazbeni izražajni elementi, tehničke vježbe za razvoj motorike prstiju, sviranje ljestvica (dur i mol) kroz jednu oktavu do četiri predznaka, sviranje melodije desnom rukom i jednostavne harmonijske pratnje lijevom rukom na klavijaturi, harmonizacija zadane melodije, sviranje metra i ritma na Orffovom instrumentariju, pjevanje. Novi sadržaji su uvježbavanje sviranja akorda u rastavljenom obliku te pjevanje uz pratnju klavijature.

3.2.3. Instrumentalni i Vokalno-instrumentalni praktikum

Instrumentalni praktikum i Vokalno-instrumentalni praktikum obavezni su predmeti na učiteljskom studiju u Splitu. Kolegiji se izvode na sljedeći način (https://www.ffst.unist.hr/studiji/integrirani_preddiplomski_i_diplomski_uciteljski_studij#):

Instrumentalni praktikum realizira se kroz petnaest sati seminara i trideset sati vježbi te nosi dva ECTS boda.

Ciljevi predmeta su navedeni kako slijedi: „Razviti glazbeni sluh i glazbeno-tehničke sposobnosti izražavanja na glasoviru potrebne za kvalitetnu realizaciju glazbenih sadržaja u nastavi Glazbene kulture u prvim trima razredima osnovne škole, upoznati različite skupine glazbala“ (https://www.ffst.unist.hr/predmet/inspra_a).

Sadržaj predmeta detaljno je razrađen prema satnici nastave i sastoji se od seminara i vježbi.

Sadržaj seminara obuhvaća: „uvodni sat, vrste glazbala, glazbala sa žicama (gudačka i trzalačka glazbala), puhačka glazbala (drvena i limena puhačka glazbala), udaraljke, glazbala s tipkama, ponavljanje i slušno prepoznavanje glazbala, kolokvij, osnove taktiranja, taktiranje

dvodobnih, trodobnih i četverodobnih mjera, uzmah i znak za završetak, taktiranje određenih dječjih pjesama uz glasovirsku pratnju“ (https://www.ffst.unist.hr/predmet/inspra_a).

Sadržaj vježbi obuhvaća: „uvodni sat, postavu tijela i ruku pri sviranju glasovira, obradu pripremnih vježbi na glasoviru, slušnu percepciju tonike i dominante, obradu pripremnih vježbi na glasoviru, slušnu percepciju durskog i molskog trozvuka, slušnu percepciju vođice, izradu jednostavnog melodijskog diktata, slušnu percepciju i realizaciju cijele note, polovinke i četvrtinke u različitim mjerama, slušnu percepciju subdominante, izrada jednostavnog melodijskog diktata, izrada jednostavnog ritamskog diktata s obrađenim ritamskim elementima, dvoručno sviranje C-dur ljestvice, slušna percepcija II. stupnja tonaliteta, izrada jednostavnog meloritamskog diktata, dvoručno sviranje G-dur ljestvice, slušna percepcija i realizacija osminke u različitim mjerama, dvoručno sviranje F-dur ljestvice, dvoručno sviranje D-dur ljestvice, slušna percepcija VI. stupnja tonaliteta, , dvoručno sviranje B-dur ljestvice, praktični rad, obrada nove pjesme po notama (C-dur, G-dur, a-mol, e-mol, F-dur, d-mol, D-dur, B-dur, h-mol, g-mol), ponavljanje i dorada obrađenih pjesama, praktični rad“ (https://www.ffst.unist.hr/predmet/inspra_a).

Vokalno-instrumentalni praktikum realizira se kroz petnaest sati seminara i trideset sati vježbi te nosi dva ECTS boda.

Ciljevi predmeta su navedeni kako slijedi: „Razviti glazbeni sluh te sposobnosti vokalnog izražavanja i muziciranja na glasoviru potrebne za kvalitetnu realizaciju glazbenih sadržaja u nastavi Glazbene kulture u prvim trima razredima osnovne škole“ (https://www.ffst.unist.hr/predmet/vokpra_c).

Kolegij je raspoređen na petnaest sati seminara i trideset sati vježbi.

Sadržaj seminara je sljedeći: „građa vokalnog aparata, pravilno držanje tijela pri pjevanju, važnost pravilnog disanja pri pjevanju, vježbe disanja, učenje nove dječje pjesme po sluhu, ponavljanje i dorada obrađene pjesme, rad na razvijanju vokalne tehnike (legato, staccato, marcato), vježbe upjevavanja, praktičan rad“ (https://www.ffst.unist.hr/predmet/vokpra_c).

Vježbe uključuju sljedeće sadržaje: „sviranje vježbi za upjevavanje, izrada jednostavnog meloritamskog diktata, obrada (sviranje i pjevanje) složenije jednoglasne dječje pjesme po notnom zapisu, izrada jednostavnog ritamskog diktata, ponavljanje i dorada obrađenih pjesama, izrada jednostavnog meloritamskog diktata (s mjestimičnom upotrebom

alteriranih tonova), samostalno jednostavno harmoniziranje dječje pjesme, pjevanje jednostavnog dvoglasja“ (<https://www.ffst.unist.hr/predmet/vokprac>).

4. Razvoj kompetencija u glazbenom obrazovanju budućih učitelja

Prema novom kurikulskom pristupu cilj odgoja i obrazovanja je razvoj učeničkih kompetencija. Novu programsku koncepciju je dobila je nastava Glazbene kulture u osnovnoj školi još uspostavljanjem HNOS-a 2006. godine (Svalina i Škojo, 2009). Programi su „konačno pružili priliku da se u školi stvarno dogodi glazba, bilo tako da se intenzivno sluša i upoznaje, bilo tako da se pjeva i, po mogućnosti, svira“ (Rojko, 2005, str. 13). Kada je riječ o razrednoj nastavi, pjevanje pjesme po sluhu i aktivno slušanje glazbe bi trebalo biti dovoljno da učenici upoznaju određeni broj glazbenih djela. Uz to mogu se izvoditi i glazbene igre, igre uz jednostavna glazbala ili se može improvizirati glazba (Rojko, 2005). Nabrojene aktivnosti smatraju se važnima za nastavu glazbene kulture u razrednoj nastavi. Stoga je od ključne važnosti pripremiti buduće učitelje i učiteljice na njih. Potrebno je kroz izvođenje studijskih programa kroz primjerene sveučilišne metodičke aktivnosti i intenzivni angažman sveučilišnih nastavnika osnažiti studente, buduće učitelje kako bi se osjećali kompetentni za izvođenje gore navedenih aktivnosti. Učenici na nastavi Glazbene kulture mogu svirati na Orffovom instrumentariju, tj. različitim udaraljka, stoga je važno buduće učitelje upoznati s uporabom tih instrumenata. Kroz samostalno i skupno stvaranje melodijskih i ritamskih improvizacija studenti jačaju svoje kompetencije koje će im pomoći da jednog dana obogate svoju nastavu Glazbene kulture (Svalina i Škojo, 2009). „Samostalnim i skupnim stvaranjem melodijskih, ritamskih i improvizacija uz korištenje ritamskih i melodijskih udaraljki studenti će ostvariti kompetencije kojima će kao budući učitelji obogatiti nastavnu praksu osim u glazbenoreproduktivnom, i u kreativnom smislu“ (Svalina i Škojo, 2009, str. 72).

Studenti bi se trebali baviti aktivnostima poput slušanja i upoznavanja glazbe, pjevanjem, sviranjem, ritamskom i melodijskom improvizacijom te izvođenjem glazbenih igara. Programska koncepcija na učiteljskim studijima trebala bi imati polazište od ciljeva i aktualnih sadržaja (Svalina i Škojo, 2009). Vokalno-instrumentalna nastava na učiteljskom studiju trebala bi kreirati metodički model koji će uvažavati početni stupanj u razvoju glazbenih kompetencija studenata. Vježbe pjevanja trebale bi se provoditi imitacijom nastavnikova pjevanja, zatim bi se trebao postupno uvoditi glazbeni instrument u njihovo slušno iskustvo (Nikolić, 2018).

U glazbenoj nastavi je oduvijek prisutno pjevanje. Prije više od 150 godina hrvatski skladatelji i glazbeni pedagozi znali su da o glasovima učitelja i učenika treba voditi brigu (Cingula i Jurkić Sviben, 2020). „Stoga upozoravamo hrvatske učitelje da njeguju pjevanje u osnovnim školama (...) Na taj će način raditi za sebe, za povjerenu im omladinu, za napredak umjetnosti i za dobrobit cijele nacije“ (Strnard, 1892, str. 50 prema Cingula i Jurkić Sviben, 2020, str. 246). Ono je najelementarniji i najprirodniji način glazbenog ponašanja (Svalina i Škojo, 2009; prema Rojko, 1996). „Istraživanja su pokazala kako veći dio studenata na početku studija ne zna pjevati niti jednu dječju pjesmu (Nikolić i Ercegovac-Jagnjić, 2010) te kako studenti koji se upišu na učiteljski studij imaju fundamentalnu razinu glazbenih sposobnosti (Nikolić, 2018) što ukazuje na izostanak rada na pjevanju“ (Nikolić, 2020, str. 66-67). Studenti, budući učitelji trebali bi na fakultetu biti osposobljeni za lijepo pjevanje jer će jednoga dana poučavati svoje učenike lijepom pjevanju. „Svaki nastavnik glazbe bi sa studentima trebao raditi na intonacijski točnom pjevanju, pravilnom disanju tijekom pjevanja, radu s dijafragmom, tehnici pjevanja visokih i dubokih tonova, točnoj dikciji te izražajnom pjevanju u skladu s karakterom pjesme“ (Šulentić Begić, 2016, str. 65). Studenti na studiju mogu naučiti kvalitetno izvođenje pjevanja u razredu, ali i kompetencije koje bi im pomogle u razredu oformiti zbornu pjevanje. Međutim, preduvjet za navedene aktivnosti je da za vrijeme studija budući učitelj pjeva u zboru (Svalina i Škojo, 2009).

5. Dosadašnja istraživanja o glazbenim kompetencijama učitelja i studenata primarnog obrazovanja

U Saveznoj Republici Njemačkoj je Abel-Struth (1985) ustvrdila da je rasporedom predviđeno da učenici na tjednoj bazi imaju sate glazbene nastave, ali da se zbog nedostatka učitelja glazbe u osnovnim školama, ne održava nastava glazbe za više od polovicu osnovnoškolske djece. Većina glazbene nastave koja se održava pod vodstvom je učitelja koji nisu glazbeno kvalificirani te uvijek postoji opasnost da nastava glazbe bude otkazana.

Za glazbene potrebe današnjeg društva neophodna je raznolikost smjerova osposobljavanja u cjelovitim sustavima obuke za glazbu i njezina predmetna područja. Nužno je međusobno poštivanje glazbenih i znanstvenih kvalifikacija zajedno sa specifičnim vještinama u pedagoškom pristupu glazbi ¹(Abel-Struth, 1985).

Neke zemlje poput Velike Britanije provele su više istraživanja na temu glazbenih kompetencija kod učitelja primarnog obrazovanja (Alexander, 1994., Bariseri, 2000., prema

¹ S njemačkog jezika prevela autorica ovog rada *Magdalena Šutalo*

Heyning, 2010., Hallam i sur., 2009., Holden i Button, 2006.; Kempton, 1992.; Stunell, 2010.) i SAD-a (Barry,1992.; Byo,2000.; Jeanneret, 1997., prema Šulentić Begić, 2016). Hallam i njegovi suradnici (2007., prema Rogers, Hallam, Creech i Preti, 2008.) došli su do rezultata da su brojni učitelji negativnog mišljenja i stavova kada su u pitanju njihove glazbene kompetencije, tj. smatraju da nisu na studiju dovoljno dobro razvili svoje glazbene kompetencije za poučavanje nastave glazbe iako je nastava glazbe na studiju bila na visokoj razini. Kempton je (1992., prema Altun, 2010. i Šulentić Begić, 2016.) zaključio da brojni učitelji primarnog obrazovanja imaju strah od izvođenja nastave glazbe te da smatraju da nastavu glazbe trebaju izvoditi učitelji glazbe ili da bi oni trebali biti svakodnevna podrška učiteljima primarnog obrazovanja. Šulentić Begić (2016) navodi da su Holden i Button (2006) u Velikoj Britaniji ustanovili da je od deset nastavnih predmeta, nastava glazbe zadnja na ljestvici kada je u pitanju povjerenje u vlastitu kompetentnost kod 141 učitelja primarnog obrazovanja. Došli su do zaključka da je poučavanje glazbe osjetno povezano s glazbenim obrazovanjem prije samog studija te povjerenjem u vlastite kompetencije (Šulentić Begić, 2016).

Slično kao i u Velikoj Britaniji, u SAD-u je došlo do identičnih spoznaja nakon istraživanja. Šulentić Begić navodi da je Byo (2000) utvrdila da se učitelji primarnog obrazovanja smatraju nekompetentnima kada je riječ o uspješnom poučavanju sadržaja iz područja glazbe. Također je primijetila da su učitelji primarnog obrazovanja ovisni o specijaliziranim učiteljima glazbe. Ona tvrdi da je potrebno promijeniti koncepciju učiteljskog studija. Barry (1992., prema Buckner, 2008., prema Šulentić Begić,2016.) je ustanovila da postoji određena veza kada su u pitanju stavovi prema predmetu i uspješnost same nastavne prakse. Na rad učitelja u razredu uvelike utječu njihovi stavovi. Oni učitelji koji imaju negativan stav prema glazbi ili ne vjeruju u svoje sposobnosti, nisu dovoljno učinkoviti u poučavanju glazbe kada ih se usporedi s onim učiteljima koji vjeruju u svoje sposobnosti i vještine te imaju pozitivan stav prema glazbi, a stavovi su podložni mijenjaju tijekom školovanja i nastavnog iskustva.

Temeljem svega navedenoga, vidljivo je da je učitelje primarnog obrazovanja potrebno dodatno osnažiti u vlastite kompetencije za izvođenje nastave glazbe.

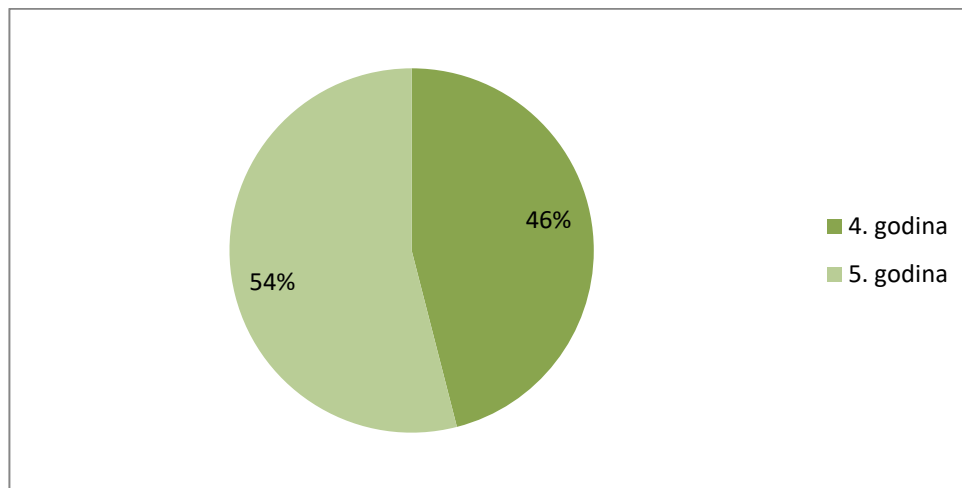
6. Metodologija istraživanja

6.1. Cilj i istraživačka pitanja

S obzirom na postavljen teorijski okvir, cilj ovog istraživanja bio je ispitati trenutno zadovoljstvo u 2021. godini studenata četvrte i pete godine učiteljskih studija u Republici Hrvatskoj s načinom poučavanja instrumenta tijekom studija. Iduće pitanje ispitivalo je opravdanost ECTS bodovnog opterećenja kolegija Glazbeni praktikum. Treće pitanje ispitivalo je stavove i iskustva studenata vezane uz sviranje i pjevanje.

6.2. Uzorak istraživanja

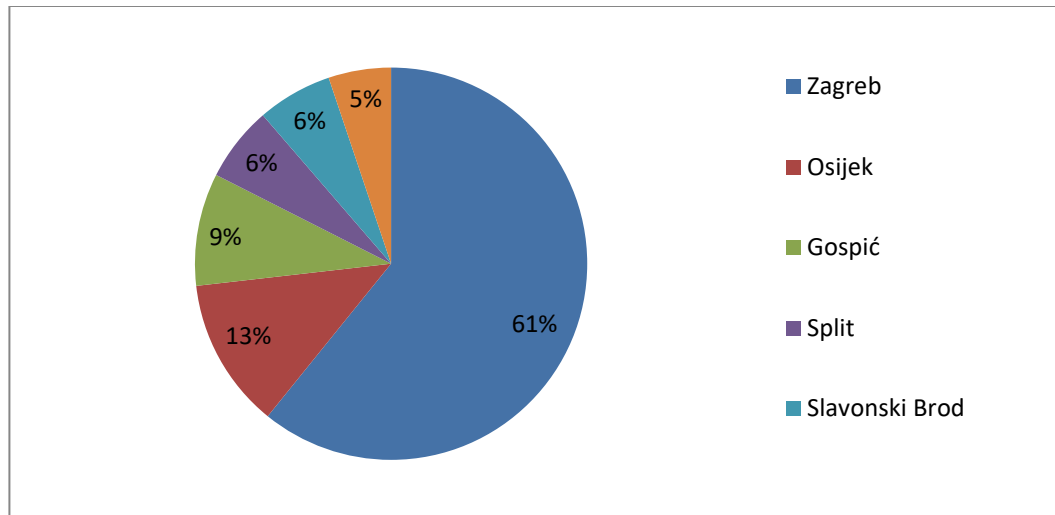
U istraživanju je sudjelovalo 109 studenata 4. i 5. godine učiteljskih studija s područja Republike Hrvatske. Od čega su 93 % studentice i 7 % studenata. Grafovi u nastavku prikazuju frekvencije studenata s obzirom na godinu studija, mjesto visokoškolskog obrazovanja i vrsti studija koji završavaju.

Graf 1. Prikaz sudionika (N=109) prema godini studija.

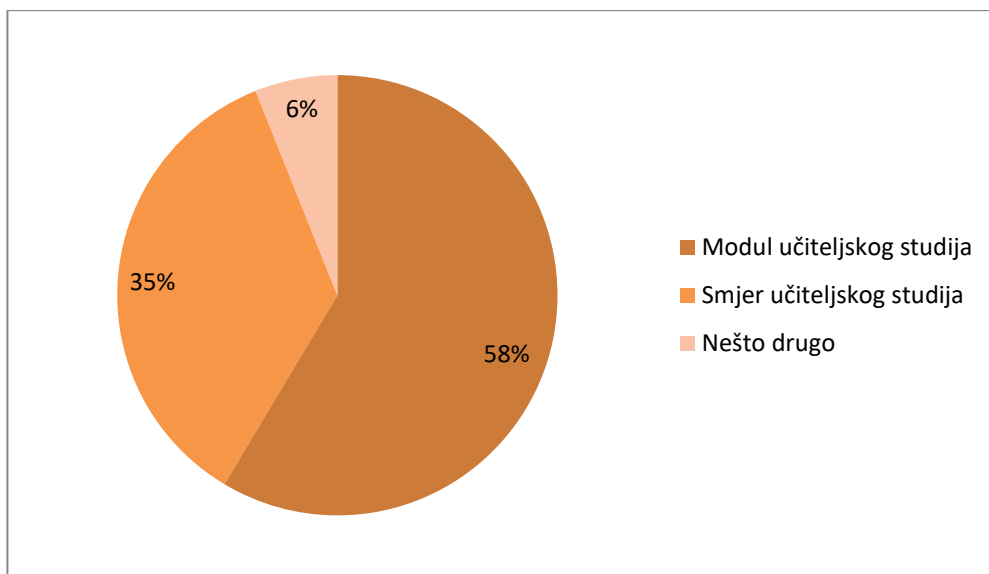
Iz grafa 1 vidljivo je da je oko polovice ispitanika na 4. godini studija, njih 46 %. Druga polovica ispitanika sačinjena je od studenata 5. godine studija i iznosi 54 %. Bilo je za očekivati podjednak odaziv studenata 4. i 5. godine jer na kraju 4. godine studenti završavaju s glazbenim kolegijima i mogu se neposredno kritički osvrnuti na njih, a studenti pete godine se po završetku

studiranja lakše mogu izjasniti čime su zadovoljni i što bi promijenili u studijskim programima s obzirom na svoje studijsko iskustvo.

Graf 2. Prikaz sudionika ($N=109$) prema mjestu visokoškolskog obrazovanja.

Iz analize grafa 2 vidljivo je da najveći dio ispitanika njih 61 % studira u Zagrebu, 13 % u Osijeku, 9 % u Gospiću, po 6 % u Splitu i Slavanskom Brodu. U Petrinji, Rijeci, Puli i Čakovcu studira manje od 5 % studenata ovog uzorka. Što se tiče ustanove u kojoj se školuju, 63 % ih se školuje na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, 12 % na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku, 9 % na Odjelu za nastavničke studije u Gospiću Sveučilišta u Zadru, po 6 % na Filozofskom fakultetu u Splitu te Odjelu društveno-humanističkih znanosti sveučilišta u Slavanskom Brodu. Četvero je studenata koji se školuju na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci te jedan na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Juraja Dobrile u Puli.

Graf 3. Prikaz sudionika ($N=109$) prema vrsti studija kojeg završavaju

Iz grafa 3 vezanog uz vrstu studija, vidljivo je da je 58 % studenata na nekom od modula Učiteljskog studija, 35% je na smjeru njemački ili engleski jezik, te 6 % studenata izjasnilo se pod nešto drugo.

Od modula s Učiteljskog studija, 21 % završava modul informatike, 14 % modul odgojnih znanosti, 9 % završava modul kulturne i prirodne baštine, 8 % modul hrvatskog jezika i 6 % modul likovne kulture. Što se tiče smjerova na Učiteljskom studiju, 20% završava njemački jezik, a 15 % engleski jezik.

6.3. Metoda prikupljanja podataka

Prikupljanje podataka obavljeno je metodom online-upitnika koji je bio postavljen u Facebook grupe: UČITELJSKI FAKULTET (Sveučilište u Zagrebu), UFZG modul: njemački (sve godine) te je poslan studentima e-mailom od strane profesora na Sveučilištima u Zagrebu, Osijeku, Rijeci, Puli, Zadru, Slavonskom Brodu i Splitu. Istraživanje je provedeno na punoljetnim osobama, stoga nije bio potreban pristanak roditelja pri ispunjavanju upitnika. Prije provedbe istraživanja sudionici su zamoljeni za sudjelovanje u istraživanju uz objašnjenje glavne svrhe istraživanja. Također su poštivana prava vezana uz GDPR te se nigdje nisu prikupljali osobni podaci koji bi mogli točno povezati upitnik s određenim studentom. Ispunjavanje upitnika iziskuje otprilike osam minuta. Upitnik sadrži demografska pitanja (spol, godina studija, mjesto visokoškolskog obrazovanja i ustanova visokoškolskog obrazovanja), zatim pitanja vezana uz osobna iskustva sviranja glazbenog instrumenta; set pitanja vezanih uz

opće informacije o kolegijima Glazbeni praktikum/Sviranje/Instrumentalni i vokalno-instrumentalni praktikum, otvoreni tip pitanja vezan uz osobno stajalište studenta na koji način bi se glazbeni kolegiji trebali podučavati; na koji način mogu usavršiti svoju vještinu sviranja; ako imaju poteškoće pri sviranju instrumenta trebali su navesti kakve su to poteškoće te pitanja vezana uz emocije zbog sviranja glazbenog instrumenta. Kako bi se ispitalo osjećaju li se studenti kompetentno za sviranje instrumenta na satu Glazbene kulture, jesu li zadovoljni s načinom poučavanja instrumenta na kolegiju Glazbeni praktikum/Sviranje/Instrumentalni i vokalno-instrumentalni praktikum te smatraju li da ECTS bodovno opterećenje opravdava zahtjevnost Glazbenog praktikuma/Sviranja/Instrumentalnog i vokalno-instrumentalnog praktikuma; ponuđene su im tri skale Likertovog tipa (1 – uopće ne, 2 – uglavnom ne, 3 – niti da niti ne, 4 – uglavnom da, 5 – u potpunosti da), (1 - izrazito negativan, 2 – uglavnom negativan, 3 – neutralan, 4 – uglavnom pozitivan, 5 – izrazito pozitivan), (1 – uopće se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – nemam mišljenje, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem) koliko se slažu s tvrdnjama koje slijede:

Smatrate li da ste usavršili vještinu sviranja?

Osjećate li se kompetentno kada na satu Glazbene kulture svirate instrument?

Zadovoljan/na sam načinom poučavanja instrumenta na kolegiju Glazbeni praktikum/Sviranje/Instrumentalni i vokalno-instrumentalni praktikum.

Smatrate li da ste tijekom studija stekli vještine za podučavanje Glazbene kulture?

Smatrate li da broj ECTS bodova Glazbenog praktikuma/Sviranja/Instrumentalnog i vokalno-instrumentalnog praktikuma opravdava njegovu zahtjevnost?

Izaziva li sviranje instrumenta stres u vama zbog pomanjkanja povjerenja u vlastite kompetencije?

Imate li poteškoće pri sviranju instrumenta?

Smatrate li da je potrebno povećati broj nastavnih sati Glazbenog praktikuma/Sviranja/Instrumentalnog i vokalno-instrumentalnog praktikuma?

Biste li se osjećali sigurnije i kompetentnije za sviranje instrumenta kada bi Glazbeni praktikum imao veću satnicu?

Smatrate li da bi se poteškoće pri sviranju instrumenta otklonile kada bi se promijenio način podučavanja instrumenta?

Smatrate li da bi se vokalno-instrumentalna nastava trebala provoditi tijekom cijelog studiranja kako bi dojam osobne kompetentnosti u studenata bio bolji?

Kakav je vaš stav prema glazbenim kolegijima?

Smatrate li da je grupna nastava (s otprilike 10-15 studenata) adekvatna za podučavanje instrumenta?

Smatrate li da bi rad s mentorom u manjim skupinama (4-5 studenata) bio adekvatniji za poučavanje instrumenta?

6.4. Metoda obrade podataka

U svrhu obrade podataka korišten je IBM SPSS 25 paket za statističku obradu podataka u društvenim znanostima. Ponajprije su izračunati deskriptivni pokazatelji mjerenih varijabli (aritmetička sredina, centralna vrijednost, dominantna vrijednost, standardna devijacija, najmanji rezultat i najveći rezultat).

Kako bi se odgovorilo na postavljene istraživačke probleme izračunate su frekvencije pojedinih odgovora te je testirana razlika u frekvencijama pojedinih odgovora korištenjem hi kvadrat testa.

6.5. Rezultati istraživanja i rasprava

Kako bi se provjerile postavljene istraživačke hipoteze ponajprije su provjerena deskriptivna obilježja zavisnih varijabli u istraživanju te su prikazana u Tablici 1.

Tablica 1. *Deskriptivna obilježja zavisnih varijabli*

TVRDNJA	M	C	D	SD	Min	Max
Zadovoljan/na sam načinom poučavanja instrumenta na kolegiju Glazbeni praktikum	3.3	4.0	4.0	1.29	1.0	5.0
Broj ECTS bodova Glazbenog praktikuma / Sviranja opravdava njegovu zahtjevnost	2.1	1.0	1.0	1.34	1.0	5.0
Osjećate se kompetentno kada na satu Glazbene kulture svirate instrument	3.4	4.0	4.0	1.07	1.0	5.0

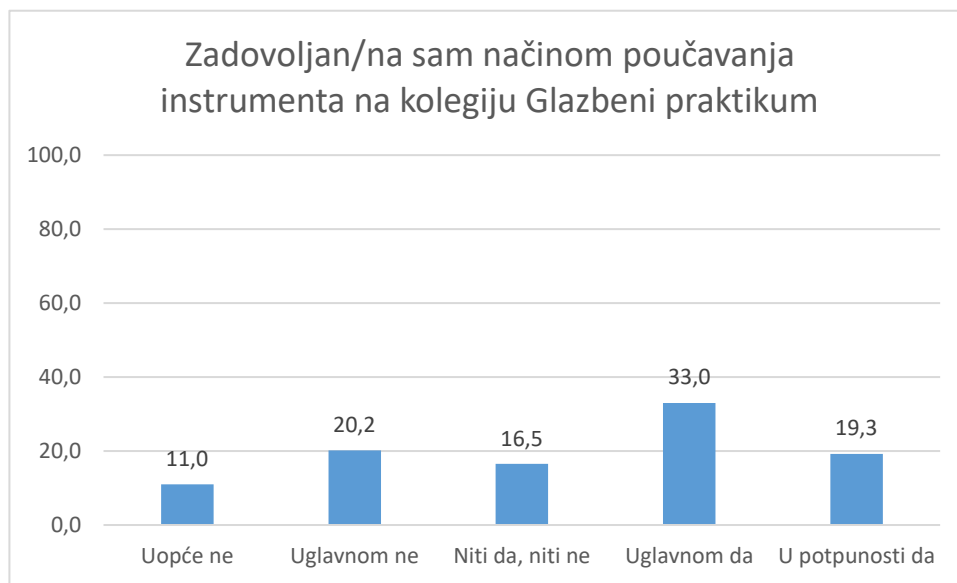
LEGENDA: M – aritmetička sredina, C – centralna vrijednost, D – dominantna vrijednost, SD – standardna devijacija, Min – najmanji rezultat, Max – najveći rezultat

Rezultati u gornjoj tablici pokazuju da je slaganje s tvrdnjama „Zadovoljan/na sam načinom poučavanja instrumenta na kolegiju Glazbeni praktikum“ (M = 3.3.) i „Osjećate se kompetentno kada na satu Glazbene kulture svirate instrument“ (M = 3.4) osrednje odnosno studenti s navedenim tvrdnjama niti slažu niti ne slažu. Što se tiče tvrdnje „Broj ECTS bodova

Glazbenog praktikuma / Sviranja opravdava njegovu zahtjevnost“ slaganje je nisko i studenti se s navedenom tvrdnjom uglavnom ne slažu (M = 2.1).

Kako bi se odgovorilo na postavljena istraživačka pitanja, na sljedećim su grafikonima prikazane i frekvencije odgovora na pojedine tvrdnje.

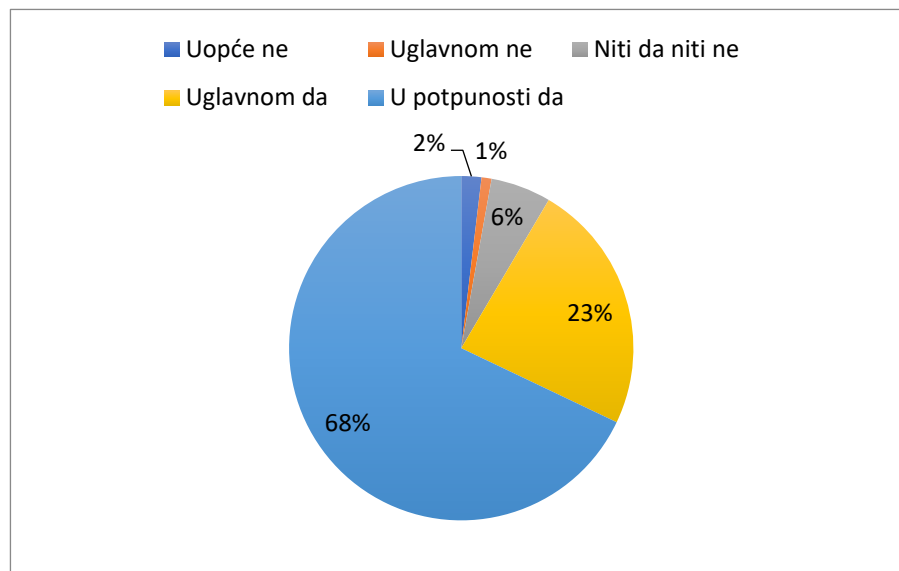
U prvom istraživačkom pitanju htjelo se istražiti jesu li studenti 4. i 5. godine Učiteljskih studija u Republici Hrvatskoj zadovoljni s načinom poučavanja instrumenta na kolegiju Glazbeni praktikum. Očekivano je bilo da će studenti 4. i 5. godine Učiteljskih studija u Republici Hrvatskoj biti nezadovoljni s načinom poučavanja instrumenta jer se prema gore navedenim silabima, nastava uglavnom provodi jednom tjedno, jedan sat u većim skupinama. Na prvoj slici su prikazane frekvencije odgovora na tvrdnju „Zadovoljan/na sam načinom poučavanja instrumenta na kolegiju Glazbeni praktikum“.

Slika 1. *Grafički prikaz zadovoljstva načinom poučavanja instrumenta na kolegiju Glazbeni praktikum*

Iako je iz prijašnjih istraživanja o poučavanju glazbe koje je provela Byo (2000.) utvrđeno da je potrebno promijeniti koncepciju učiteljskog studija, rezultati ovog istraživanja pokazuju da je statistički više zadovoljnih, nego nezadovoljnih studenata kada je riječ o načinu poučavanja glazbenog instrumenta na kolegiju Glazbeni praktikum. Rezultati srednjih vrijednosti (Tablica 1.) donose informaciju da o tvrdnji „Zadovoljan/na sam načinom

poučavanja instrumenta na kolegiju Glazbeni praktikum“ studenti imaju u prosjeku neutralno mišljenje, no rezultati iz Slike 1 na grafičkom prikazu donose informaciju da je ipak više studenata koji su zadovoljni načinom poučavanja instrumenta na kolegiju Glazbeni praktikum (52 %), nego što ih je nezadovoljno (31 %). Ova razlika izračunata hi-kvadratom je i statistički značajna ($X^2(3) = 12.9; p < .01$). Drugim riječima hipoteza 1 nije potvrđena.

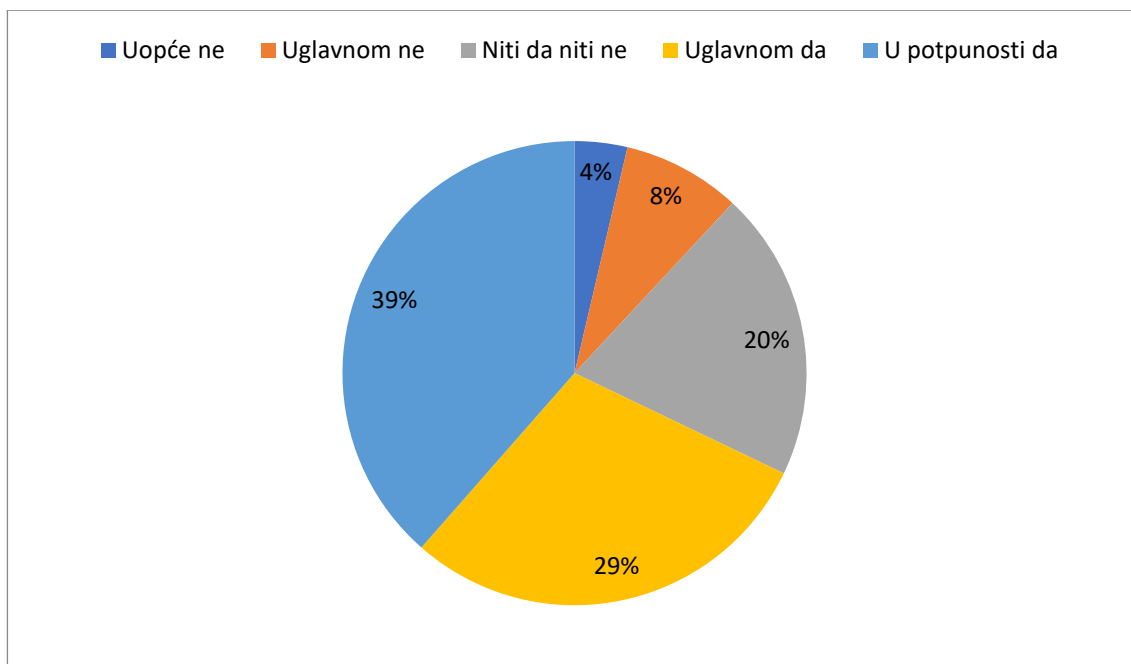
Graf 4. Prikaz sudionika ($N=109$) prema slaganju o adekvatnijem radu u manjim skupinama (4-5 studenata) na kolegiju Glazbeni praktikum.

Iako se prema rezultatima istraživanja, većina studenta izjasnila da su zadovoljni načinom poučavanja glazbenog instrumenta na fakultetu. Iz grafa 4 vidljivo je da se njih 68 % u potpunosti slaže s tvrdnjom da bi rad u manjim skupinama od četiri do pet studenata bio adekvatniji. 23 % ispitanika izjasnilo se da bi rad u manjim skupinama uglavnom bio adekvatniji. 6 % ispitanika izjasnilo se niti da niti ne. Uglavnom ne 1 %, a uopće se s tom tvrdnjom ne slaže 2 % ispitanika. Može se zaključiti da bi studenti bili još zadovoljniji načinom poučavanja Glazbenog praktikuma kada bi se rad u grupama smanjio na četiri do pet studenata.

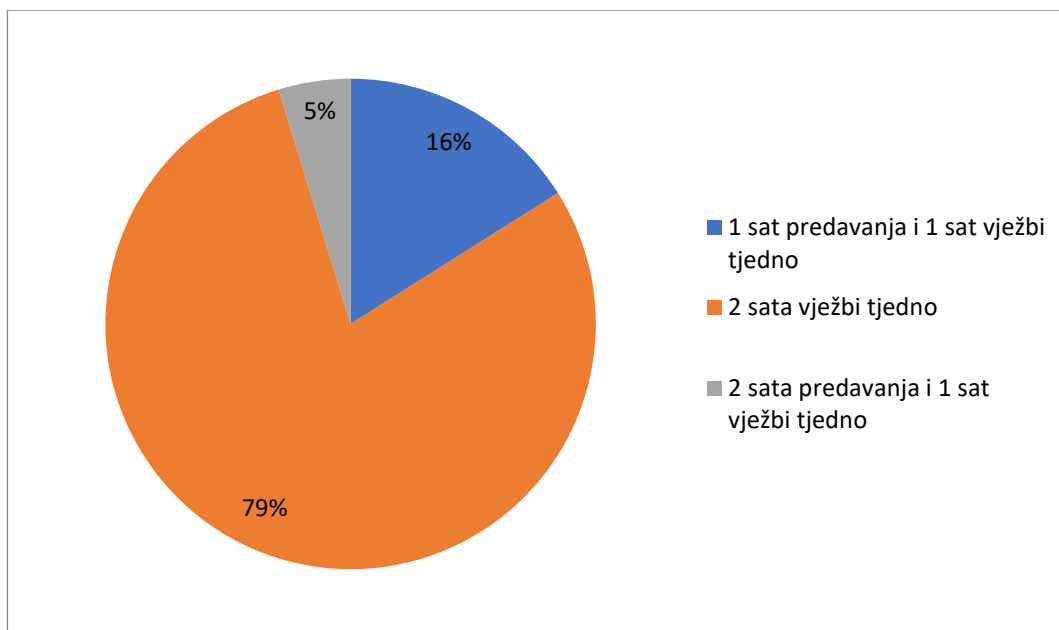
Graf 5. Prikaz sudionika ($N=109$) prema stajalištu o načinu poučavanja glazbenih kolegija.

Rojko je (2010) iznio mišljenje o mijenjanju koncepcije glazbene nastave na učiteljskom studiju. On je predložio da se nastava ne dijeli na više različitih kolegija, već da se organizira skupna nastava u kojoj bi se odjednom učilo pjevanje, sviranje, slušanje glazbe i metodika. Sukladno tome, u ovom istraživanju sudionicima je postavljeno pitanje „Bi li se glazbeni kolegiji trebali podučavati kroz više različitih kolegija ili objedinjeno u jedan kolegij koji uključuje sviranje, pjevanje, metodiku i teoriju glazbe?“. Iz grafa 5 vidljivo je da 42 % sudionika ovog istraživanja smatra da bi se glazbeni kolegiji trebali poučavati objedinjeno u jednom kolegiju koji bi uključivao sviranje, pjevanje, metodiku i teoriju glazbe. Njih 58 % mišljenja je da bi se glazbeni kolegiji ipak trebali poučavati odvojeno.

Graf 6. Prikaz sudionika ($N=109$) prema stajalištu da je potrebno povećati broj nastavnih sati Glazbenog praktikuma/Sviranja.

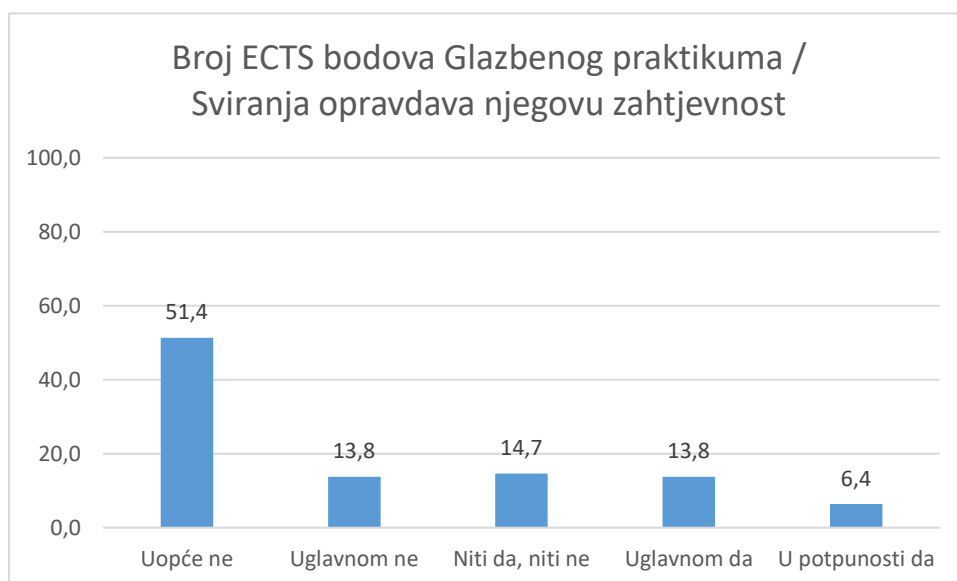
Iz grafa 6 vidljivo je da se 39 % ispitanika u potpunosti slaže da se satnica Glazbenog praktikuma/Sviranja treba povećati. Njih 29 % mišljenja su da se uglavnom treba povećati. 20 % ispitanika neutralnog je mišljenja. Dok njih 8 % smatra da se uglavnom ne bi trebala povećati satnica, a 4 % smatra da to uopće nije potrebno.

Graf 7. Prikaz sudionika ($N=109$) prema stajalištu o oblikovanju nastave kada bi se povećala satnica Glazbenog praktikuma.

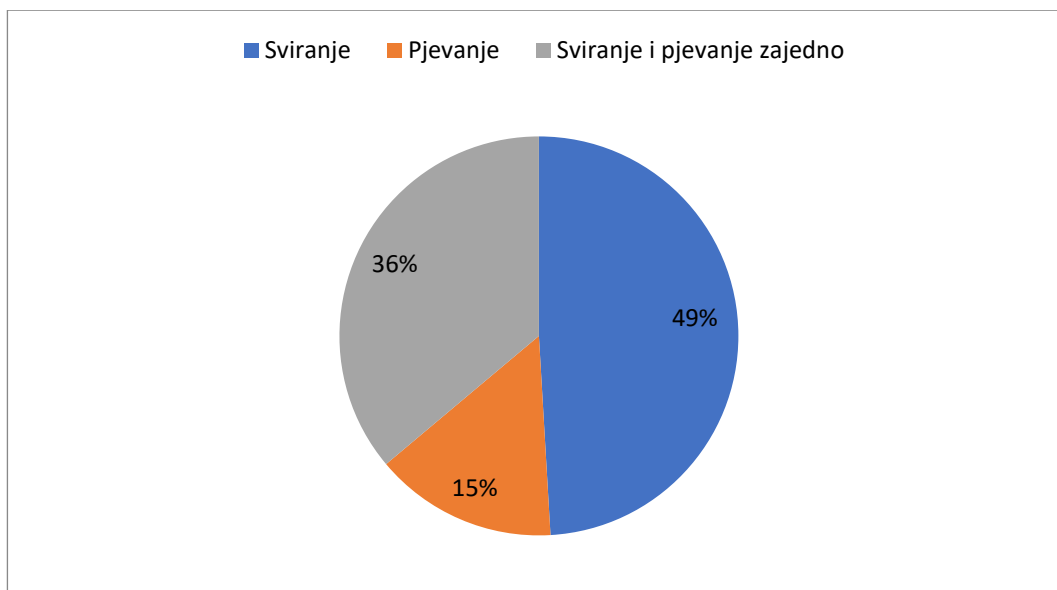
Iz grafa 7 vidljivo je da 79 % ispitanika smatra da je potrebno povećati satnicu Glazbenog praktikuma na dva sata vježbi tjedno. Njih 16% smatra da je dovoljan jedan sat predavanja i jedan sat vježbi, a 5 % ispitanika želi tjedno dva sata predavanja i jedan sat vježbi. Može se zaključiti da većina ispitanika smatra da je samo jedan sat vježbi glazbenog praktikuma premalo te da bi se satnica svakako trebala povećati. Šulentić Begić (2016) navodi da je pristup učenju glazbe, koji je na snazi na učiteljskim fakultetima u Hrvatskoj, imitacija stručnog glazbenog obrazovanja koje slijedi put od teorije k praksi. Iz grafova 6 i 7 vidljivo je da studenti žele više prakse, tj. više sati vježbi u okviru glazbenog obrazovanja.

Drugo istraživačko pitanje bilo je smatraju li studenti 4. i 5. godine Učiteljskih studija u Republici Hrvatskoj da ECTS bodovno opterećenje opravdava zahtjevnost Glazbenog praktikuma. Bilo je pretpostavljeno da se studenti 4. i 5. godine Učiteljskih studija u Republici Hrvatskoj neće slagati s ECTS bodovnim opterećenjem jer ovisno o gore navedenim ustanovama visokoškolskog obrazovanja, Glazbeni praktikum/Sviranje/Instrumentalni i vokalno-instrumentalni praktikum nose uglavnom jedan do dva ECTS boda.

Slika 2. *Grafički prikaz opravdanosti broja ECTS bodova zahtjevnosti Glazbenog praktikuma / Sviranja*

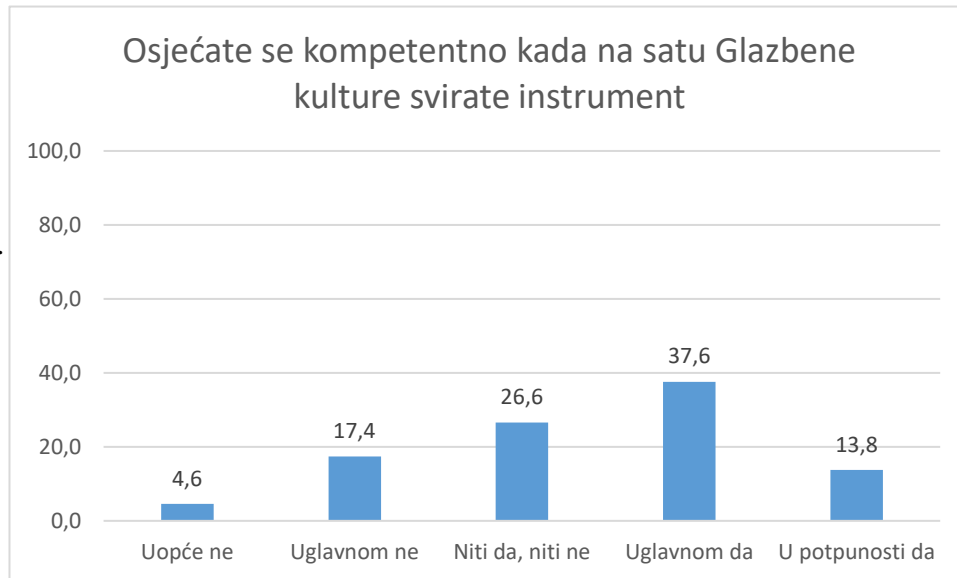
Rezultati srednjih vrijednosti (Tablica 1.) donose informaciju da o tvrdnji „Broj ECTS bodova Glazbenog praktikuma / Sviranja opravdava njegovu zahtjevnost“ studenti imaju u prosjeku negativno mišljenje, odnosno da se u prosjeku s tvom tvrdnjom ne slažu. Ovo potvrđuju i rezultati na grafičkom prikazu 2. gdje se vidi da se 51 % studenata uopće ne slaže s tom tvrdnjom, a ukupno ih se ne slaže 65 %. S istom tvrdnjom slaže se svega 20 % studenata. Ova razlika izračunata hi kvadratom je i statistički značajna ($X^2(3) = 63.3; p < .01$). Drugim riječima hipoteza 2 je potvrđena. Studenti statistički značajno češće smatraju da broj ECTS bodova Glazbenog praktikuma/Sviranja ne opravdava njegovu zahtjevnost nego što smatraju da opravdava.

Graf 8. Prikaz sudionika (N=109) prema sadržaju na kojem utroše najviše vremena.

Iz grafa 8 vidljivo je da 49 % ispitanika najviše vremena utroši na vježbe sviranja, njih 36 % puno vremena utroši na sviranje i pjevanje zajedno, a njih 15 % vrijeme utroši na vježbanje pjevanja. Može se zaključiti da je prema mišljenju ispitanika kolegij Glazbeni praktikum/Sviranje premalo bodovan s obzirom na svoju zahtjevnost jer se ECTS bodovi temelje uglavnom na radnom opterećenju koje se zahtijeva od studenta, a za steći vještinu sviranja i pjevanja kroz nekoliko semestara potrebni su sati vježbanja i truda na što upućuju Šenk i Ercegovac-Jagnjić (2004) kada konstatiraju da vještina sviranja nije nešto što se nauči, već iziskuje višegodišnje i konstantno vježbanje.

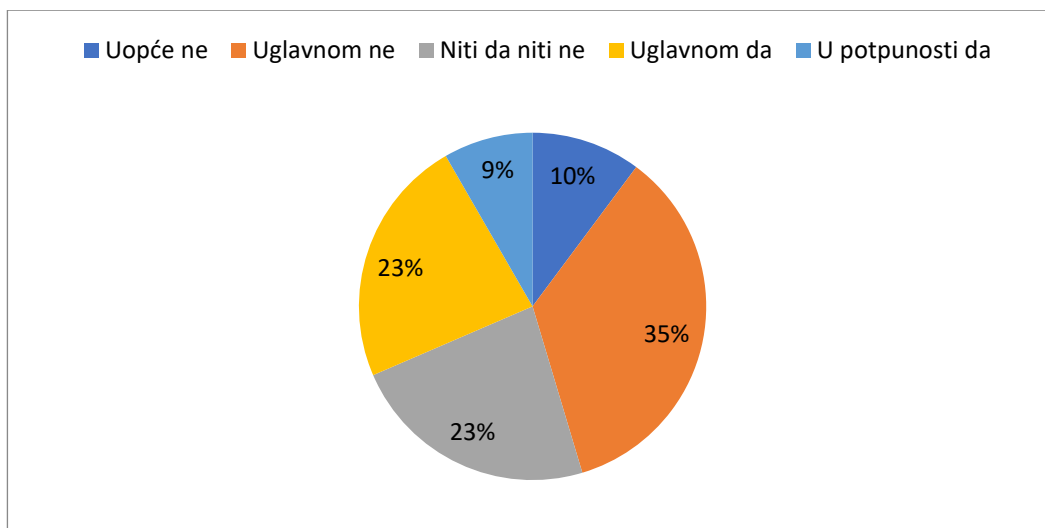
Trećim istraživačkim pitanjem se htjelo istražiti osjećaju li se studenti 4. i 5. godine Učiteljskih studija u Republici Hrvatskoj dovoljno kompetentno za sviranje instrumenta na satu Glazbene kulture. Pretpostavljeno je da se studenti 4. i 5. godine Učiteljskih studija u Republici Hrvatskoj neće osjećati dovoljno kompetentno zbog malo sati vježbi glazbeno-izvođačkih vještina koje imaju tijekom studija.

Slika 3. Grafički prikaz percipirane kompetentnosti studenata za sviranje instrumenta na satu Glazbene kulture

Rezultati srednjih vrijednosti (tablica 1.) donose informaciju da o tvrdnji „Osjećate se kompetentno kada na satu Glazbene kulture svirate instrument“ studenti imaju u prosjeku neutralno mišljenje, no rezultati na grafičkom prikazu donose informaciju da je ipak više slaganja s tvrdnjom i onih koji se osjećaju kompetentno (51 %) nego nekompetentno (22 %). Ova razlika izračunata hi kvadratom je i statistički značajna ($X^2(3) = 34.6$; $p < .01$). Dakle hipoteza 3 nije potvrđena.

Šulentić Begić (2016.) navodi da bi učitelji primarnoga obrazovanja trebali steći barem elementarnu razinu prave glazbene pismenosti da bi mogli sami glazbeno pročitati i naučiti pjesmu. Prema rezultatima ovog istraživanja, statistički je značajno više studenata koji se osjećaju kompetentnima, nego onih koji se smatranu nekompetentnima kada na satu Glazbene kulture sviraju instrument. Iz toga se može zaključiti da su studenti mišljenja da su stekli elementarnu razinu prave glazbene pismenosti.

Graf 9. Prikaz sudionika ($N=109$) prema izjašnjenju o poteškoćama pri sviranju instrumenta.

Iz grafa 9 vidljivo je da 9 % ispitanika u potpunosti ima poteškoće pri sviranju. Njih 10 % uopće nema poteškoće pri sviranju instrumenta. 23 % ispitanika uglavnom imaju poteškoće pri sviranju instrumenta, također 23 % ispitanika niti ima niti nema poteškoće, a 35 % njih uglavnom nemaju poteškoće. Vještina sviranja se može i treba usavršavati. Na pitanje na koji način smatrate da biste mogli usavršiti svoju vještinu sviranja, ispitanici su ponudili dolje navedene odgovore.

Tako što bih imala više vremena na fakultetu posvećenog sviranju instrumenta.

Većom satnicom vježbi.

Redovitijim sviranjem.

Drugačiji pristup profesora, veći fokus na objašnjavanje i pripremanje studenata od strane profesora umjesto samostalan rad studenta i oslanjanje na pomoć kolega.

Jednostavniji primjeri i manji broj pjesmica.

Trudom i radom na vlastitim sposobnostima. Uz puno vježbe sve se može, ali bilo bi mi puno lakše da je na nastavi iz praktikuma vladala opuštena atmosfera.

Češće vježbe i manje pjesama. Bolje znati 10 dobro odsviranih i naučenih nego 50 "ofrlje".

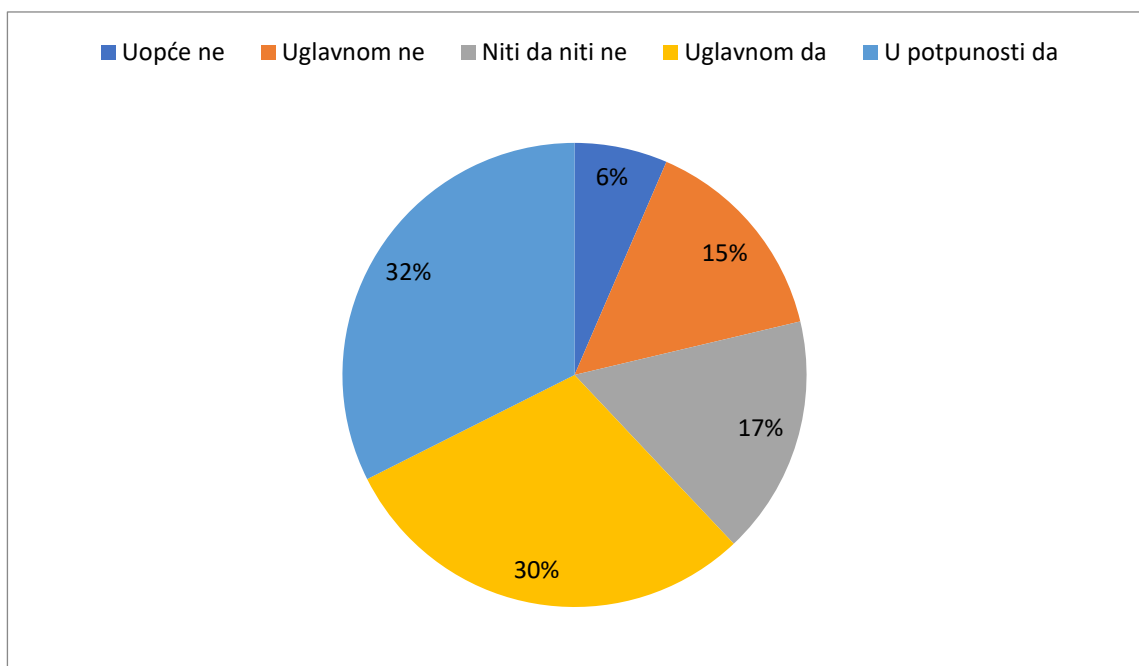
Pomoću nekakvih dodatnih tečajeva, više kolegija povezanih sa sviranjem.

Usavršila bih sviranje kada bih puno više vježbala i kada bi se neki glazbeni primjeri više objasnili, a ne samo uputa gdje se koji akord svira.

Uz redovito samostalno vježbanje bi najprije trebao biti bolji pristup samom kolegiju i objašnjenje što je to sviranje i glazba. U cijelom glazbenom praktikumu nisam čula ono što sam čula na prvi sat (45min) na izbornom kolegiju Klavir.

Trebala bih vježbati više, uložiti više vremena u to, a to je uz količinu kolegija na fakultetu jako teško. A najvažnije od svega je pristup profesora/ice koji podučava glazbeni praktikum, da prenese znanja studentima na najbolji mogući način tj. da pokaže kako treba svirati kako bi studenti učili po modelu i kako bi vidjeli kako to zapravo treba izgledati pa da onda sami mogu vježbati kad znaju što se od njih traži.

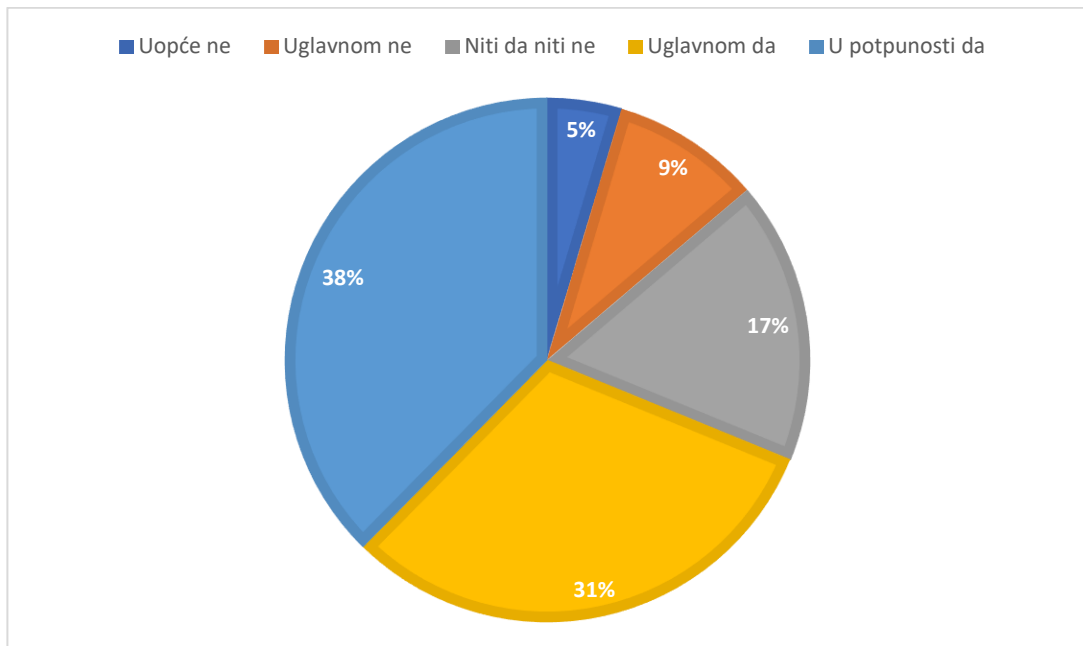
Povećanjem satnice kolegija Glazbenog praktikuma gdje bi se dosadašnji sadržaj rasporedio na više kolegija i gdje bi se sadržaju prvo pristupalo teorijski s pojašnjenje i demonstracijom mentora, a tek onda bi se očekivalo od studenata da pojedine pjesme znaju odsvirati, a zatim i odsvirati i otpjevati zajedno.

Graf 10. Prikaz sudionika (N=109) prema stajalištu o tome da bi se vokalno-instrumentalna nastava trebala provoditi tijekom cijelog studiranja kako bi dojam o osobnoj kompetentnosti u studenata bio bolji.

Iz grafa 10 vidljivo je da 32 % studenata koji su sudjelovali u ovom istraživanju, smatra da bi se vokalno-instrumentalna nastava trebala provoditi tijekom cijelog studiranja kako bi se osjećali kompetentnije kasnije za rad u razredu. 30 % njih se uglavnom slaže s tom tvrdnjom, 17 % ispitanika je neutralnog mišljenja dok 15 % ispitanika smatra da to uglavnom nije

potrebno, a 6 % njih smatra da vokalno-instrumentalna nastava tijekom cijelog studiranja uopće nije potrebna.

Graf 11. Prikaz sudionika ($N=109$) prema osjećaju sigurnosti i kompetentnosti kada bi se satnica Glazbenog praktikuma/Sviranja povećala.

Na pitanje *Biste li se osjećali sigurnije i kompetentnije za sviranje instrumenta kada bi kolegij Glazbenog praktikum/Sviranje imao veću satnicu?* 38 % ispitanika odgovorilo je u potpunosti da, njih 31 % se uglavnom slaže s tvrdnjom da bi se osjećali kompetentnije. 17 % ispitanika je neutralnog mišljenja dok 9 % njih smatra da se uglavnom ne bi osjećali kompetentnije kada bi se satnica povećala, a 5 % njih smatra da to uopće nije potrebno.

Iz grafova 10 i 11 može se zaključiti da većina ispitanika ovog istraživanja priželjkuje vokalno-instrumentalnu nastavu tijekom cijelog studiranja uz satnicu veću od današnje, da bi se njihov osobni dojam o vlastitoj kompetentnosti poboljšao te kako bi bili još sigurniji u svoje glazbeno-izvođačke sposobnosti.

7. Zaključak

Na nastavi Glazbene kulture u prva tri razreda osnovne škole naglasak je na pjevanju pjesme po sluhu i aktivnom slušanju glazbe. Zbog kompleksnosti svladavanja temeljnih glazbenih vještina temeljenih na razvoju glazbenih sposobnosti i prirodi zahtjevnosti svladavanja sviranja glazbenog instrumenta koje je uvjetovano motoričkim i psihofizičkim razvojem djeteta, poželjno je da se djeca potiču i imaju prvo iskustvo s glazbenim instrumentom u ranoj osnovnoškolskoj dobi. Glazbena nastava današnjice trebala bi biti oblikovana tako da potiče kreativnost u učenika i razvija njegove glazbene sposobnosti.

Jednako kao i učenici, studenti učiteljskih studija trebali bi upoznavati glazbu kroz aktivnosti slušanja, pjevanja, ali i iskustva sviranja glazbenog instrumenta. Da bi se stekla vještina sviranja, potrebno je višegodišnje i kontinuirano vježbanje. Priroda uvježbavanja i usavršavanja vještine sviranja nudi prostor za kontinuirano napredovanje i osobni razvoj jer sam pojam vještine uključuje ono što čovjek može izvesti, odnosno kako se u Hrvatskoj enciklopediji definira vještina kao „brzo i točno izvođenje složenoga slijeda naučenih radnji koje pojedincu omogućuje lakše i uspješnije obavljanje određene aktivnosti; stječe se vježbom“ (vještina | Hrvatska enciklopedija). Iako se određeni broj studenata učiteljskih studija i prije učiteljskog studija susreo s glazbenim instrumentom, većina njih nije imala prijašnja iskustva sa sviranjem istoga. U odrasloj dobi uglavnom započinje njihovo početno učenje sviranja što samo po sebi zahtijeva poseban metodički pristup grupnog učenja sviranja glazbenog instrumenta odraslih osoba. O posebnom metodičkom pristupu za grupno učenje glazbenih instrumenata odraslih osoba, do sada ni u Hrvatskoj, a niti u inozemstvu ne postoji veći izbor primjerene literature, gdje se uviđa značajna potreba za istraživanjem navedenog područja.

Nakon provedenog istraživanja za potrebe ovoga rada moguće je zaključiti da su studenti uglavnom zadovoljni načinom poučavanja glazbenog instrumenta tijekom studija te da se ispitanici u ovome istraživanju osjećaju kompetentno kada na satu Glazbene kulture sviraju instrument, iako se nezanemariv broj studenata izjasnio da ima poteškoće pri sviranju instrumenta. Većina njih se složila da bi rad s mentorom u manjim skupinama od četiri do pet studenata bio adekvatniji te da bi se satnica kolegija glazbeno-izvođačkih vještina svakako trebala povećati kako bi dojam osobne kompetentnosti bio bolji te kako bi se jednoga dana pri izvođenju praktične nastave glazbe osjećali sigurno u vlastite glazbeno-izvođačke sposobnosti. Moguće je na temelju istraživanja također zaključiti da je studentima potrebno više sati vježbi u okviru glazbenog obrazovanja tijekom studija. Nadalje, mišljenja su da bi se glazbeni kolegiji trebali poučavati zasebno, a ne objedinjeno u jedan kolegij koji bi uključivao sviranje, pjevanje,

metodiku i teoriju glazbe što je važno imati na umu pri kreiranju novih studijskih programa obrazovanja učitelja. Također, studenti u većini smatraju da broj ECTS bodova predviđenih za kolegij Glazbenog praktikuma/Sviranja ne opravdava njegovu zahtjevnost, to jest da bi se bodovanje kolegija svakako trebalo uskladiti s realnim opterećenjem. Kao potencijalni nedostatak ovog istraživanja, može biti činjenica što je istraživanje provedeno online putem zbog COVID-19 epidemiološke situacije i da su anketirani studenti u posljednjih godinu i pol studiranja imali nastavu instrumenta u vrlo različitim oblicima koja su uključivala i kontaktnu nastavu i *online* nastavu te njihove kombinacije, te da nije bio zastupljen podjednak broj studenata na svim anketiranim sastavnicama sveučilišta u Hrvatskoj. Moguće je da bi rezultati bili drugačiji metodom papir-olovka kada bi sudjelovao veći broj ispitanika sa svih gore navedenih sveučilišnih sastavnica. Smatramo da je ovo istraživanje kvalitetan poticaj za nova istraživanja koja će propitivati kvalitetu studijskih programa i provedbu istih kao i istraživanje i optimizaciju metoda poučavanja sviranja glazbenih instrumenata studenata kao odraslih osoba koje nemaju prethodno glazbeno obrazovanje. Navedeno upućuje na potrebu promišljanja zasebne grane Metodike grupnog poučavanja sviranja glazbenih instrumenata odraslih osoba bez prethodnog glazbenog obrazovanja, ako i dalje pri upisu učiteljskih studija ostaje parametar da nije uvjet prethodno osnovno glazbeno obrazovanje.

Literatura

Abel-Struth, S. (1985). *Grundriß der Musikpädagogik*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft Darmstadt.

Altun, Z. D. (2010). Exploring effective music teaching strategies of primary school teachers. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 9, 1182–1187.

Buckner, J. J. (2008). *Comparison of Elementary Education and Music Education Majors' Efficacy Beliefs in Teaching Music* (Doktorska disertacija). Tech University, Texas. https://ttuir.tdl.org/bitstream/handle/2346/19675/Buckner_Jeremy_diss.pdf?sequence=1&isAllowed=y (19.7.2021).

Byo, S. J. (2000). Classroom Teachers' and Music Specialists' Perceived Ability to Implement the National Standards for Music Education. *Arts Education Policy Review*, 101(5), 30-35.

Cingula, S. i Jurkić Sviben, T. (2020). The Opinion of Primary Education Teachers on Vocal Hygiene and Vocal competencies. *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 6 /Music pedagogy in the context of present and future changes*. (str. 237-248). Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Osijek.

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku [FOOZOS]. (2020./2021.) *Izvedbeni planovi nastave*.

<https://www.foozos.hr/studiji/izvedbeni-planovi-nastave> (1.8.2021.)

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli [FOOZ]. (2020./2021.) *Ispis predmeta*.

[https://fooz.unipu.hr/fooz/studijski_programi/integrirani_sveucilisni_uciteljski_studij_s_nastavom_na_hrvatskom_jeziku](https://fooz.unipu.hr/fooz/studijski_programi/integrirani_sveucilisni_uciteljski_studij/studij_s_nastavom_na_hrvatskom_jeziku) (1.8.2021.)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu [FFST]. (2015.) *Opis predmeta*.

https://www.ffst.unist.hr/studiji/integrirani_preddiplomski_i_diplomski_uciteljski_studij# (1.8.2021.)

Gordon, E. (1998). *Introduction to research and the psychology of music*. GIA Publications, Chicago.

Gortan-Carlin, I. P. i Močinić, S. (2017). Iskustveno učenje i stjecanje glazbenih kompetencija učitelja razredne nastave. *Školski vjesnik : časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu*, 4, 511-526.

Hallam, S., Burnard, P., Robertson, A., Saleh, C., Davies, V., Rogers, L. i Kokotsaki, D. (2009). Trainee primary school teachers' perceptions of their effectiveness in teaching music. *Music education research*, 11(2), 221-240.

Heyning, L. (2010). The enhancement of musical and other learning for both teachers and students through a weekly choir session. *Australian Journal of Music Education*, 1, 58-70.

Holden, H. i Button, S. W. (2006). 'The teaching of music in the primary school by the nonmusic specialist.' *The British journal of music education*, 23(1), 23-38.

Kempton, C. (1992). *Developing Music at Key Stage 2: A Practical Guide for Nonspecialist Teachers*. Devon: Southgate Publishers Ltd.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa [MZOŠ]. (2006). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. [http://www.os-ksdjalskog-zg.skole.hr/upload/os-ksdjalskogzg/images/static3/1811/attachment/Nastavni plan i program za osnovnu skolu - MZOS 2006 .pdf](http://www.os-ksdjalskog-zg.skole.hr/upload/os-ksdjalskogzg/images/static3/1811/attachment/Nastavni_plan_i_program_za_osnovnu_skolu_-_MZOS_2006_.pdf) (21.7.2021.)

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa [MZOŠ]. (2016). *Nacionalni kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost*. [http://mzos.hr/datoteke/16-Predmetni kurikulum-Glazbena kultura i Glazbena umjetnost.pdf](http://mzos.hr/datoteke/16-Predmetni_kurikulum-Glazbena_kultura_i_Glazbena_umjetnost.pdf) (20.7.2021.)

Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]. (2019). *Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj*. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_151.html (23.8.2021.)

Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]. (2019). *Kurikulum nastavnih predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije*. [https://skolazazivot.hr/wpcontent/uploads/2020/06/GKKGU kurikulum.pdf](https://skolazazivot.hr/wpcontent/uploads/2020/06/GKKGU_kurikulum.pdf) (23.8.2021.)

[MZO-GKKGU]

Nikolić, L. i Ercegovic-Jagnjić, G. (2010). Uloga glazbenih sposobnosti u glazbenom obrazovanju učitelja primarnog obrazovanja. *Metodika*, 11(20), 22–33.

Nikolić, L. (2018). Status glazbenih sposobnosti studenata učiteljskoga studija. U: A. Radočaj Jerković (ur.), *2. međunarodni znanstveni i umjetnički simpozij o pedagogiji u umjetnosti – Komunikacija i interakcija umjetnosti i pedagogije*. (str. 312–332). Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku.

Nikolić, L. (2020). Glazbeno iskustvo studenata učiteljskog studija kao pretpostavka učenje glazbe na studiju. U: M. Petrović (ur.) *Zajedničko muziciranje u obrazovanju: Tematski zbornik* (str. 65-85). Beograd: Fakultet muzičke umetnosti.

Piljek-Atanasov, D., Fiolić, D. (2020). *Sviranka*. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Rogers, L., Hallam, S., Creech, A. i Preti, C. (2008). Learning about what constitutes effective training from a pilot programme to improve music education in primary schools. *Music Education Research*, 10(4), 485-497.

Rojko, P. (1996). *Metodika nastave glazbe teorijsko-tematski aspekti*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera Pedagoški fakultet Osijek

Rojko, P. (2005). HNOS za glazbenu nastavu u osnovnoj školi ili što je glazbena nastava dobila Hrvatskim nacionalnim obrazovnim standardom? *Tonovi*, 45/46, 5-16.

Rojko, P. (2007). Znanje o glazbi nasuprot glazbenom znanju. *Tonovi*, 49, 71-91.

Rojko, P. (2010). Problem podmetanja palca pri sviranju instrumenta s tipkama na učiteljskim fakultetima, ili: O biti ili ne-biti učenja glazbe vrtičkih odgojitelj(ic)a i učitelj(ic)a razredne nastave. *Tonovi*, 55, 60-96.

Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe teorijsko-tematski aspekti*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera Pedagoški fakultet Osijek

Strnad, I. N. (1892). Pjevanje je sredstvo za obrazovanje jezika i govora. *Gusle* 1, 7, 49-50.

Stunell, G. (2010). Not musical? Identity perceptions of generalist primary school teachers in relation to classroom music teaching in England. *Action, Criticism, and Theory for Music Education*, 9(2), 79-107.

Svalina, V. (2015). *Kurikulum nastave Glazbene kulture i kompetencije učitelja za poučavanje glazbe*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Svalina, V. i Matijević, M. (2011). Glazbeno daroviti učenici na primarnom stupnju školovanja. *Napredak*, 152, 425-446.

Svalina, V. i Škojo, T. (2009). Nacionalni kurikulum i glazbeno obrazovanje budućih učitelja. *Tonovi*, 54, 66-80.

Šamanić, S. (2013). *Glazbeni ključ*. Metodički priručnik za glazbeni praktikum. Učiteljski fakultet u Rijeci.

Šenk, L. i Ercegovac-Jagnjić, G. (2004). Poteškoće u nastavi sviranja na učiteljskom studiju. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 12, 116-124.

Šulentić Begić, J. (2012). Glazbene sposobnosti u kontekstu utjecaja naslijeđa i okoline. *Tonovi*, 59, 23-31.

Šulentić Begić, J. (2016). Glazbene kompetencije studenata učiteljskog studija. *Napredak*, 157, 55-69.

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci [UFRI] (2020./2021.) *Opisi predmeta za akademsku godinu* 2020./2021.

https://www.ufri.uniri.hr/files/nastava/2020%202021/011020_Opisi_predmeta_US.pdf

(1.8.2021.)

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu [UFZG]. *Katedra za obrazovanje učitelja njemačkog jezika – interkulturalna germanistika*. <https://www.ufzg.unizg.hr/katedre/katedra-njem/>

(30.8.2021.)

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu [UFZG]. (2020./2021.) *Opis predmeta*.

https://www.ufzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/03/US835_CORE.pdf (1.8.2021.)

Učiteljski studij izvan sjedišta Sveučilišta (u Gospiću) [UNIZD]. (2020./2021.) *Opis predmeta*.

<https://nstgospic.unizd.hr/studijski-program/uciteljski-studij-2020-2021> (1.8.2021.)

vještina. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=64994> (5.9.2021.)

Popis grafova

Graf 1. Prikaz sudionika (N=109) prema godini studija

Graf 2. Prikaz sudionika (N=109) prema mjestu visokoškolskog obrazovanja

Graf 3. Prikaz sudionika (N=109) prema vrsti studija kojeg završavaju

Graf 4. Prikaz sudionika (N=109) prema slaganju o adekvatnijem radu u manjim skupinama (4-5 studenata) na kolegiju Glazbeni praktikum

Graf 5. Prikaz sudionika (N=109) prema stajalištu o načinu poučavanja glazbenih kolegija

Graf 6. Prikaz sudionika (N=109) prema stajalištu da je potrebno povećati broj nastavnih sati Glazbenog praktikuma/Sviranja

Graf 7. Prikaz sudionika (N=109) prema stajalištu o oblikovanju nastave kada bi se povećala satnica Glazbenog praktikuma

Graf 8. Prikaz sudionika (N=109) prema sadržaju na kojem utroše najviše vremena

Graf 9. Prikaz sudionika (N=109) prema izjašnjavanju o poteškoćama pri sviranju instrumenta

Graf 10. Prikaz sudionika (N=109) prema stajalištu o tome da bi se vokalno-instrumentalna nastava trebala provoditi tijekom cijelog studiranja kako bi dojam o osobnoj kompetentnosti u studenata bio bolji

Graf 11. Prikaz sudionika (N=109) prema osjećaju sigurnosti i kompetentnosti kada bi se satnica Glazbenog praktikuma/Sviranja povećala

Popis tablica

Tablica 1. Deskriptivna obilježja zavisnih varijabli

Popis slika

Slika 1. Grafički prikaz zadovoljstva načinom poučavanja instrumenta na kolegiju Glazbeni praktikum

Slika 2. Grafički prikaz opravdanosti broja ECTS bodova zahtjevnosti Glazbenog praktikuma / Sviranja

Slika 3. Grafički prikaz percipirane kompetentnosti studenata za sviranje instrumenta na satu Glazbene kulture

Izjava o izvornosti diplomskoga rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad Poučavanje glazbeno-izvođačkih vještina studenata učiteljskih studija izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)